

საქართველოს ეროვნული ბანკი

ინფლაციის მიმოხილვა

2007 წ. IV კვარტალი

შინაარსი

1	შესავალი	5
2	სამომხმარებლო ფასების ცვლილება	8
3	ინფლაციის ფაქტორები	11
3.1	შრომის პროდუქტიულობა, ხელფასები	11
3.2	მონეტარული აგრეგატები	11
3.2.1	ფართო ფული	13
3.3	სადეპოზიტო სერტიფიკატები და ერთდღიანი სესხები	13
3.4	ბანკთაშორისი სესხები	14
3.5	საბანკო სექტორი	15
3.6	ეკონომიკის საგარეო სექტორი და საგადასახდელი ბალანსი	16
	ჩანართი 1 – საგადასახდელი ბალანსის გაულენა გაცვლის კურსზე და გაცვლის კურსის ცვლილების გადაცემა ინფლაციაზე	20
3.7	მოთხოვნა და მიწოდება	22
3.7.1	შინამეურნეობების მოხმარება	22
3.7.2	სახელმწიფო მოხმარება	22
3.7.3	ინცესტიციები	23
3.7.4	იმპორტი	23
3.7.5	ექსპორტი	24
3.7.6	გამოშვება	24

4 ინფლაციის პროგნოზი	26
ჩანართი 2 – ძირითადი კომპონენტების მეთოდი	30

საქართველოს ეკონომიკის განვითარების სამინისტროს სტატისტიკის დეპარტამენტის ინფორმაციით, 2007 წლის ბოლოს ინფლაციის წლიურმა მაჩვენებელმა 11.0 პროცენტი შეადგინა. 9.2 პროცენტს უტოლდება საშუალო წლიური ინფლაციის მაჩვენებელი.

წლიური საბაზო ინფლაციის მაჩვენებლები 9.07-სა და 7.05 პროცენტს შეადგენს, შესაბამისად, ორი და ერთი სტანდარტული გადახრის ფარგლებში მოხვედრილი პროლექტებისათვის. საბაზო ინფლაციის მაჩვენებლები წლის ბოლოსათვის საკმაოდ მაღალია და მონეტარული და ფისკალური პოლიტიკისაგან შესაბამის რეაგირებას საჭიროებს.

2007 წლის მანძილზე ფასების ბრძაბე მნიშვნელოვანი გაველენა იქონია როგორც მონეტარულმა, ასევე არამონეტარულმა (ეგზოგენურმა) ფაქტორებმა. 2007 წელს მსოფლიო ეკონომიკაში განვითარებული მოვლენები კვლავინდებურად ახლენდა ბეგაველენას საქართველოზე, როგორც მცირე ზომის ღია ეკონომიკის მქონე ქვეყანაზე. ეგზოგენურ ფაქტორებს შორის არის მსოფლიო ფასების ბრძა სხვადასხვა საქონელზე, რომელთაგან განსაკუთრებით აღსანიშნავია ხორბალი და პურის ფქვილი. გარდა კონკრეტული პროლექტებისა, აღსანიშნავია აგრეთვე, ზოგადად, იმპორტირებული ინფლაცია ძირითადი სავაჭრო პარტნიორი ქვეყნიდან, სადაც დაგეგმილზე მაღალი აღმოჩნდა წლიური ინფლაცია, რომელიც, შესაბამისად, გადაეცა ფასების დინამიკას საქართველოში. ნავთობის ფასების ბრძაბე ასევე უარყოფითად იმოქმედა ქვეყნის ინფლაციაზე როგორც უშუალოდ, ასევე წარმოების ხარჯების გაზრდით სხვა საქონლის გაძვირების გზითაც. გარდა ამისა, ქვეყანაში გაიზარდა რეგულირებადი ფასები ზოგიერთ საქონელსა და მომსახურებაზეც.

როგორც აღვნიშნეთ, ინფლაციას მონეტარული ფაქტორებიც განაპირობებდა. 2007 წლის IV კვარტალში სარემეზო ფულის მაჩვენებელმა 8.6 პროცენტით მოიმატა და დეკემბრის ბოლოსთვის 1498.6 მლნ ლარი შეადგინა. ფართო ფული M3-ისა და M2-ის მაჩვენებლების წლიური ზრდის ტემპებმა დეკემბერში, შესაბამისად, 49.6 და 53.5 პროცენტი შეადგინა.

თბილისის ბანკთაშორის სავალუტო ბირჟაზე 2007 წლის ოქტომბერში უცხოური ვალუტის მიწოდებამ, წინა თვეებთან შედარებით, ყველაზე მეტად გადააჭარბა მოთხოვნას და 145 მლნ აშშ დოლარს მიუახლოვდა. ნოემბერში ეს მდგომარეობა საპირისპირო

მიმართულებით შეიცვალა და უცხოური ვალუტის წმინდა მოთხოვნამ, დაახლოებით, 82 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა. დეკემბერში კი უცხოურ ვალუტაზე მოთხოვნა მცირედით – დაახლოებით, 25 მლნ აშშ დოლარით ჩამოუვარდებოდა მიწოდებას.

IV კვარტალის განმავლობაში ლარის ნომინალური გაცვლის კურსი აშშ დოლარის მიმართ მეტწილად მყარდებოდა, გარდა ნოემბრის შუა რიცხვებისა, როდესაც მან უმნიშვნელო გაუფასურება განიცადა. თუმცა, ნოემბრის ბოლოსათვის კვლავ გაგრძელდა ლარის ნომინალური გაცვლის კურსის გამყარება. ლარის გაცვლის კურსის გამყარება იმპორტირებულ პროდუქციას აიაფებს და, შესაბამისად, ინფლაციაზე შემცირების მიმართულებით ზემოქმედებს.

რეალური ეფექტური გაცვლის კურსი 0.38 პროცენტით გაუფასურდა 2006 წელთან შედარებით. რაც შეეხება ლარის რეალურ გაცვლის კურსებს სხვადასხვა ვალუტების მიმართ, 2007 წლის IV კვარტალში განსხვავებული ქცევით გამოირჩეოდა, კერძოდ, ლარის რეალური გაცვლის კურსი თურქულ ლირასთან გაუფასურდა 10.2 პროცენტით, რუსულ რუბლთან – მხოლოდ 1.1 პროცენტით, ხოლო აშშ დოლარისა და დიდი ბრიტანეთის გირვანქა სტერლინგის მიმართ, შესაბამისად, 14.4 და 8.9 პროცენტით გამყარდა.

2007 წლის III კვარტალში მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტი, II კვარტალთან შედარებით, 9.5 პროცენტით შემცირდა და 382.6 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა. მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტს 2007 წლის III კვარტალში კვლავ საჭიროდ ვაჭრობა განაპირობებდა, ხოლო ამ უკანასკნელზე კვლავ უარყოფითად მოქმედებს ნავთობპროდუქტებზე და განსაკუთრებით, ბუნებრივ აირზე ფასების ზრდა.

საგარეო ვაჭრობის ოფიციალურად რეგისტრირებულმა ბრუნვამ 2007 წლის IV კვარტალში 2040.3 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა, რაც გასული წლის ანალოგიური პერიოდის მაჩვენებელს 48.7 პროცენტით აღემატება. აქედან, ექსპორტის მოცულობა გაიზარდა 27.5 პროცენტით, ხოლო იმპორტისა – 54.3 პროცენტით. 2007 წლის III კვარტალთან შედარებით კი ექსპორტის მოცულობა გაზრდილია 10.7 პროცენტით, ხოლო იმპორტისა – 27.1 პროცენტით. 2007 წლის IV კვარტალში ქვეყანაში განხორციელებული ფულადი გზავნილების მოცულობა საკმაოდ შთამბეჭდავი, რამაც მნიშვნელოვანწილად დააბალანსა მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტი იმის მიუხედავად, რომ ამავე პერიოდში განხორციელდა გარკვეული ოდენობის ფულადი გზავნილები საზღვარგარეთ.

2007 წელს აღინიშნა საშუალო ხელფასის ღირსის მნიშვნელოვანი მაგება წინა წლის შესაბამის

პერიოდთან შედარებით. გაიზარდა შრომის პროდუქტიულობა, კერძოდ, მრდის მაღალი ტემპები დაფიქსირდა სოფლის მეურნეობის, მრეწველობის, მშენებლობის, ტრანსპორტისა და კავშირგაბმულობის, სახელმწიფო მმართველობისა და განათლების სექტორებში. შრომის პროდუქტიულობის რეალური მრდა ინფლაციის შემაკავებელ ფაქტორს წარმოადგენს. თუმცა, ხელფასების კიდევ უფრო სწრაფი ტემპით მაგება შიდა მოთხოვნის გაფართოებასა და ინფლაციის მრდის ტემპის მაგებას უწყობდა ხელს.

2007 წლის IV კვარტალში კომერციული ბანკების მიერ ეკონომიკისათვის გაცემული სესხების მრდის მაღალი ტემპი შენარჩუნდა და წლის ბოლოსთვის წლიურმა მრდის ტემპმა 71 პროცენტი შეადგინა, რაც ასევე აძლიერებს ინფლაციურ ბეწოლას.

2007 წლის IV კვარტალის განმავლობაში აქტიური იყო საქართველოს ეროვნული ბანკის ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა. 31 დეკემბრის მდგომარეობით, სადეპოზიტო სერტიფიკატებით ამოღებული ფულის მასის მოცულობამ 373 მლნ ლარი შეადგინა. ოქტომბრის ბოლოს ამოღების მოცულობამ სარეზერვო ფულის 43 პროცენტი შეადგინა. თუმცა, დეკემბრის მეორე ნახევრიდან სადეპოზიტო სერტიფიკატებით ფულის მასის ამოღება მნიშვნელოვნად შემცირდა და 31 დეკემბრისათვის სარეზერვო ფულის 24.9 პროცენტი შეადგინა, რაც ბაზარზე ლიკვიდობის მწვავე დეფიციტით იყო განპირობებული.

2

სამომხარებლო ფასების სვლილება

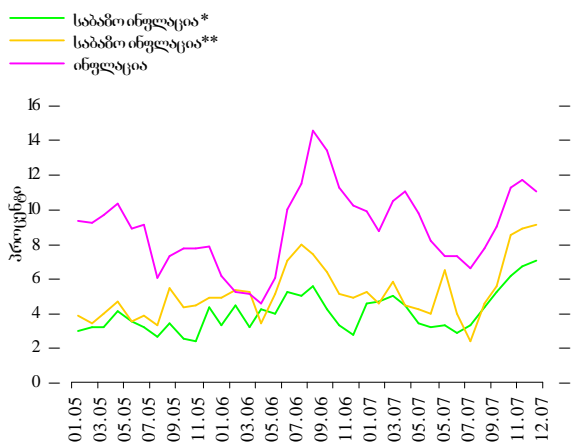
საქართველოს ეკონომიკის განვითარების სამინისტროს სტატისტიკის დეპარტამენტის ინფორმაციით, 2007 წლის ბოლოსთვის ინფლაციის წლიურმა მაჩვენებელმა 11.0 პროცენტი შეადგინა, ხოლო საშუალო წლიურმა ინფლაციამ – 9.2 პროცენტი.

2007 წლის აგვისტოდან მოყოლებული ინფლაციის მზარდი ტემპი დეკემბერში შესუსტდა და პერიოდის ბოლოს ინფლაციის მაჩვენებელმა 11 პროცენტი შეადგინა, ხოლო საშუალო ინფლაცია 9.2 პროცენტს გაუტოლდა. სხვა ქვეყნების მსგავსად, საქართველოში ინფლაციის მაგება გამოწვეული იყო სურსათისა და ენერგომატარებლების ფასების მრდით. აღნიშნულს დაერთო ქვეყანაში პოლიტიკური დაძაბულობა, რის გამოც გაძლიერდა ინფლაციის მოლოდინი. ამასთანავე, სახელმწიფო ხარჯებისა და უცხოური კაპიტალის შემოდინების მაგებით განპირობებულმა მონეტარული აგრეგატებისა და სესხების მოცულობის მრდამ გაამწვავა ინფლაციის დინამიკა.

წლიური საბაზო ინფლაციის მაჩვენებლები 9.07-სა და 7.05 პროცენტს შეადგენს, შესაბამისად, ორი და ერთი სტანდარტული გადახრის ფარგლებში მოხვედრილი პროდუქტებისათვის. საბაზო ინფლაციის მაჩვენებლები უკანასკნელ პერიოდში მნიშვნელოვნად გაიზარდა და საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ პროგნოზირებულ ნიშნულს გადააჭარბა.

ფასის 6.8-პროცენტიანი შემცირება დაფიქსირდა „ტანსაცმლის“ ჯგუფზე. 1.3 პროცენტით გაიზარდა ფასები „კავშირგაბმულობის“ და „ალკოჰოლური სასმელებისა და თამბაქოს“ ჯგუფებში შემავალ პროდუქციამზე. 10 პროცენტის ირგვლივ ტრიალებს ფასების მრდის მაჩვენებელი სამომხმარებლო კალათის შემდეგ ჯგუფებზე: „სურსათი და უალკოჰოლო სასმელები“ (12.9 პროცენტი), „საოჯახო ნივთები“ (10.7 პროცენტი) და „ჯანმრთელობის დაცვა“ (8.9 პროცენტი). ტრანსპორტზე ფასებმა 15.6 პროცენტით მოიმატა¹. 2007 წლის განმავლობაში ფასების ყველაზე მნიშვნელოვანი მრდა დაფიქსირდა ჯგუფში „საცხოვრებელი სახლი, წყალი, ელექტროენერგია, აირი და სათბობის სხვა სახეები“

ბრაზიკო 2.1
წლიური სვო და საბაზო ინფლაცია (2006 წლის დეკემბრთან
მოქმედი სამომხმარებლო კალათის 282 კომპონენტის
მიხედვით)¹

¹ * ერთი სტანდარტული გადახრის ფარგლებში არსებული პროდუქტების მიხედვით.
** ორი სტანდარტული გადახრის ფარგლებში არსებული პროდუქტების მიხედვით.

¹ იგულისხმება არა მხოლოდ საქალაქო აგეგმვის უწყებებისა და მეტროპოლიტენით მგზავრობის ფასები, არამედ ტრანსპორტზე ფასების საშუალო მრდა, მათ შორის, სხვა ტიპის ტრანსპორტით მგზავრობაზეც. მაგ., ქალაქის შიგნით გაქაი, მიკროაგეგმვის, საგარეუბნო და საქალაქთაშორისო ტრანსპორტი და ა. შ.

ცხრილი 2.1

ინფლაციის (სწი) მანძილში ცალკეული კომპონენტების მიხედვით (პროცენტში), მათი წონა სამომხმარებლო კალათაში (პროცენტში) და უბაგუნა სწი-ზე (პროცენტული პუნტი)

სულ	2006 წ. ლექმბერი	ლექმბერი-2007 / ნოემბერი-2007		ლექმბერი-2007 / ლექმბერი-2006		იანვარი-2007 - ლექმბერი-2007 / იანვარი-2006 - ლექმბერი-2006	
	წონა	ინფლაცია	წვლილი	ინფლაცია	წვლილი	ინფლაცია	წვლილი
სურსათი და უალკოჰოლი სასმელები	100.0%	0.3%	0.3%	11.0%	11.0%	9.2%	9.2%
სურსათი	44.3%	0.0%	0.0%	12.9%	5.7%	12.4%	5.4%
პური და პურაროდეტები	12.2%	0.0%	0.0%	29.0%	3.5%	15.2%	1.8%
ხორცი და ხორცის პროდუქტები	6.6%	-0.5%	0.0%	0.9%	0.1%	0.6%	0.0%
თევზი	1.1%	-5.0%	-0.1%	-1.2%	0.0%	7.3%	0.1%
რძე, ყველი და კვერცხი	5.2%	3.8%	0.2%	11.5%	0.6%	7.4%	0.3%
მეხი და ცხიმი	3.5%	0.1%	0.0%	34.2%	1.2%	15.0%	0.5%
ხილი, ყურძენი	2.3%	-3.0%	-0.1%	78.7%	1.8%	107.6%	2.2%
ბოსტნეული, ბაღეული, კარტოფილის და სხვა ბოლქვოვანების ჩათვლით	8.8%	1.0%	0.1%	-17.4%	-1.5%	1.6%	0.1%
შაქარი, ჯემი, თაფლი, ვაშლები, შოკოლადი, საკონდიტრო ნაწარმი	2.7%	-3.4%	-0.1%	-8.0%	-0.2%	-5.7%	-0.2%
კვების სხვა პროდუქტები	0.6%	-2.8%	0.0%	6.1%	0.0%	12.6%	0.1%
უალკოჰოლი სასმელები	1.3%	-0.4%	0.0%	3.4%	0.0%	0.9%	0.0%
ალკოჰოლური სასმელები, თამბაქო	3.7%	0.1%	0.0%	1.3%	0.0%	-6.6%	-0.3%
განსაცემელი და ფესსაცემელი	5.0%	0.3%	0.0%	-6.8%	-0.3%	-4.5%	-0.2%
საცხოვრებელი სახლი, წყალი, ელექტროენერჯია, აირი და სათბობის სხვა სახეები	10.3%	0.3%	0.0%	23.9%	2.4%	25.6%	2.5%
ავეჯი, საოჯახო ნივთები და მოწყობილობა, სახლის მოვლა-შეკეთება	3.7%	0.5%	0.0%	10.7%	0.4%	4.3%	0.2%
ჯანმრთელობის დაცვა	8.0%	-0.6%	0.0%	8.9%	0.7%	13.1%	1.0%
გრანსპორტი	9.0%	2.4%	0.2%	15.6%	1.4%	6.2%	0.6%
კომუნიკაციები	4.4%	0.6%	0.0%	1.3%	0.1%	0.7%	0.0%
დასვენება, გართობა და კულტურა	2.7%	-0.2%	0.0%	7.7%	0.2%	3.4%	0.1%
განიღლება	3.5%	-0.3%	0.0%	3.8%	0.1%	4.0%	0.1%
სასტუმროები, კაფეები და რესტორნები	2.4%	-0.8%	0.0%	2.8%	0.1%	5.1%	0.1%
სხვადასხვა საქონელი და მომსახურება	3.2%	1.1%	0.0%	4.5%	0.1%	3.7%	0.1%
ხანმოკლე მოხმარების საქონელი	68.0%	0.3%	0.2%	11.9%	8.1%	9.8%	6.6%
საშუალო ხანგრძლივობის მოხმარების საქონელი	6.5%	0.7%	0.0%	-3.6%	-0.2%	-2.9%	-0.2%
ხანგრძლივი მოხმარების საქონელი	1.9%	-0.4%	0.0%	-1.0%	0.0%	0.3%	0.0%
მომსახურება	23.6%	0.0%	0.0%	13.1%	3.1%	11.4%	2.7%

(23.9 პროცენტი), რაშიც უმთავრესი წვლილი ბუნებრივი გაზის, ცივი წყლისა და ნაგვის გაგანის გადასახადების გაზრდამ შეიგანა.

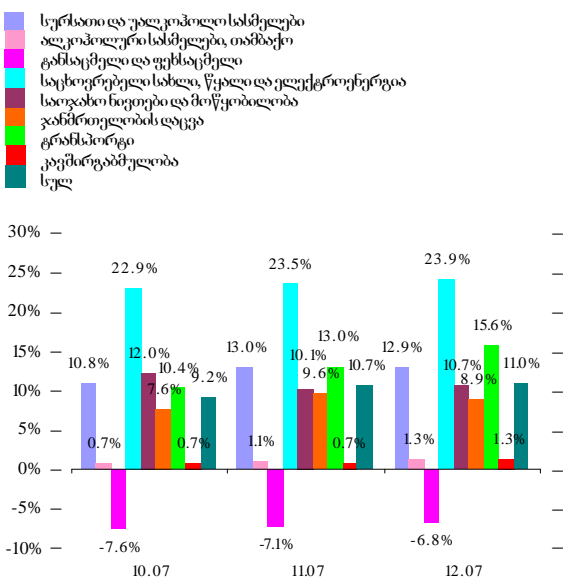
სხვადასხვა ხანგრძლივობის მოხმარების საქონელს შორის წლიური ინფლაციის მაჩვენებელი მაღალია ხანმოკლე მოხმარების საქონლისათვის (11.9 პროცენტი). ასევე მაღალია წლიური ინფლაციის მაჩვენებელი (13.1 პროცენტი) მომსახურების სექტორში.

2005 წლის დეკემბრიდან 2007 წლის დეკემბრამდე ხანმოკლე მოხმარების საქონლის ფასები 23.1 პროცენტით გაიზარდა, ხოლო მომსახურებაზე, იმავე პერიოდში, 20.9 პროცენტით. რაც შეეხება საშუალო და ხანგრძლივი მოხმარების საქონლის ფასებს, მათზე 2005 წლის დეკემბრიდან 2007 წლის დეკემბრამდე ფასის, შესაბამისად, 1.6 და 1-პროცენტიანი შემცირება დაფიქსირდა.

2007 წლის განმავლობაში ფასების ზრდაზე მნიშვნელოვანი გავლენა იქონია ეგზოგენურმა ფაქტორებმა. კერძოდ, მსოფლიო ბაზარზე პურის ფქვილის, მშენებლის მეთისა და ენერგორესურსების გაძვირებამ ადგილობრივ ბაზარზე გამოიწვია ფასების ზრდა თეთრ პურზე (35.5 პროცენტი), ხორბლის ფქვილზე

ბრაზიკი 2.2

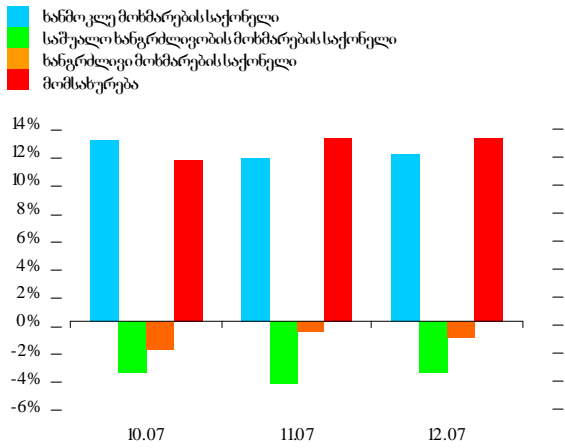
ფასების ზრდა 2006 წლის დეკემბრის მონაცემების შედარებით

ბრაზიკო 2.3

წლიური ინფლაციის განვიწყობის ცვლილება სსკაფასება ხანგრძლივობის მოხმარების საშინელსა და მოსახურებას

(31.7 პროცენტი), მშესუმზირის ზეთზე (64 პროცენტი), ბუნებრივ გაზზე (42.7 პროცენტი), თხევად გაზზე (23.5 პროცენტი), ბენზინზე (19 პროცენტი). აგრეთვე გაიზარდა მოგიერთი რეგულირებადი გადასახადი: ქალაქის შიგნით ავტობუსით, მიკროავტობუსით და ტაქსით მგზავრობის ფასები (13.1 პროცენტი), ცივი წყლის გადასახადი (80.3 პროცენტი), ნაგვის გატანის გადასახადი (137.2 პროცენტი). ჩამოთვლილი ფაქტორების წვლილი წლიური ინფლაციის მნიშვნელობაში, დაახლოებით, 7.3 პროცენტს შეადგენს. საგულისხმოა, რომ ზემოთ აღნიშნული საქონლისა და მომსახურების წილმა სამომხმარებლო კალათაში, დაახლოებით, 22 პროცენტი დაიკავა.

ცხრილი 3.1.1

2007 წლის III კვარტალში ერთ დასაქმებულზე წარმოებული რეალური დამატებული ღირებულება 2006 წლის III კვარტალთან შედარებით (პროცენტში)

	რეალური დამატებული ღირებულება
სოფლის მეურნეობა	127.1
მრეწველობა	122
მშენებლობა	132.5
ვაჭრობა	106.3
სასტუმროები და რესტორნები	102.2
გრანსპორტი, კავშირგაბმულობა	113.5
საფინანსო შუამავლობა	76.2
ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და კომერციული საქმიანობა	87.1
სახელმწიფო მმართველობა	147.7
განათლება	141.2
ჯანდაცვა	84.1
სულ	121.1

ცხრილი 3.1.2

2007 წლის III კვარტალში დაქირავებულთა დასაქმებულთა საშუალო თვიური ნომინალური ხელფასი 2006 წლის III კვარტალთან შედარებით (პროცენტში)

	ნომინალური ხელფასი
სოფლის მეურნეობა	138.1
სამთომშობიებითი მრეწველობა	196.2
დამამუშავებელი მრეწველობა	136.5
ელ. ენერჯის, აირისა და წყლის წარმოება/განაწილება	124.9
მშენებლობა	135.3
ვაჭრობა	151.9
სასტუმროები და რესტორნები	141.4
გრანსპორტი, კავშირგაბმულობა	127.1
ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და კომერციული საქმიანობა	136.6
სახელმწიფო მართვა, თავდაცვა	131.4
განათლება	122.7
ჯანდაცვა	147.5
სულ	139.4

3.1. შრომის პროდუქტიულობა, ხელფასები

2007 წელს აღინიშნა საშუალო ხელფასის დონის მნიშვნელოვანი მაგება წინა წლის შესაბამის პერიოდთან შედარებით. კერძოდ, 2007 წლის III კვარტალში დაქირავებულთა საშუალო თვიურმა ხელფასმა ეკონომიკის ოფიციალურ სექტორში 385.2 ლარი¹ შეადგინა, რაც 39.4 პროცენტით აღემატება 2006 წლის ანალოგიურ პერიოდში არსებულ დონეს. ხელფასები გაიზარდა ეკონომიკის თითქმის ყველა სექტორში.

2007 წლის III კვარტალში, გასული წლის შესაბამის პერიოდთან შედარებით, ერთ დასაქმებულზე წარმოებული დამატებული ღირებულების რეალური ზრდა 21.1 პროცენტი იყო, კერძოდ, ამ მხრივ, ზრდის მაღალი გემპები დაფიქსირდა სოფლის მეურნეობის, მრეწველობის, მშენებლობის, გრანსპორტისა და კავშირგაბმულობის, სახელმწიფო მმართველობისა და განათლების სექტორებში. შრომის პროდუქტიულობის რეალური ზრდა ინფლაციის შემაკავებელ ფაქტორს წარმოადგენს, თუმცა ხელფასების კიდევ უფრო სწრაფი გემპით ზრდა, რასაც ადგილი ჰქონდა განხილულ პერიოდში, შიდა მოთხოვნის გაფართოებასა და ინფლაციის გემპის მაგებას უწყობდა ხელს.

3.2. მონეტარული აგრეგატები

2007 წლის IV კვარტალში სარეზერვო ფულის მაჩვენებელმა 118.7 მლნ ლარით (8.6 პროცენტი) მოიმატა და, ლეკემბრის ბოლო მონაცემებით, 1498.6 მლნ ლარი შეადგინა. III კვარტალის ბოლო თვის – სექტემბრის საშუალო მაჩვენებლებთან შედარებით, ლეკემბერში სარეზერვო ფული გაიზარდა 77.1 მლნ ლარით (5.7 პროცენტი).

გასული წლის IV კვარტალის განმავლობაში თბილისის ბანკთაშორის სავალუტო ბირჟაზე ჩამოყალიბებული კონიუნქტურა ცვალებადი იყო. თბილისის ბანკთაშორის სავალუტო ბირჟაზე საქართველოს ეროვნული ბანკის წმინდა შესყიდვებმა IV კვარტალში 11.9 მლნ აშშ

¹ წყარო: საწარმოო და შრომის მამდინარე სტატისტიკაზე და კვირების მონაცემი.

ლოლარი შეადგინა, რაც მოსალოდნელზე დაბალი იყო და მასზე ნოემბერში განვითარებულმა პოლიტიკურმა პროცესებმა იქონია გავლენა. თბილისის ბანკთაშორის სავალუტო ბირჟაზე საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ განხორციელებული ოპერაციების მეშვეობით მიმოქცევაში გაშვებული საღარე რესურსის მოცულობამ, დაახლოებით, 20 მლნ ლარი შეადგინა.

პერიოდის განმავლობაში მთავრობის სავალუტო ხარჯებმა ამავე სახის შემოსავლებს 213.5 მლნ აშშ დოლარით გადააჭარბა, რამაც, დაახლოებით, 347 მლნ ლარით შეამცირა სარეზერვო ფულის მასა. IV კვარტალში მთავრობის ლეპომიტივზე არსებული სახსრები 318.2 მლნ ლარით შემცირდა და პერიოდის ბოლო მონაცემის მიხედვით მთავრობის ლეპომიტივის მოცულობამ 447.4 მლნ ლარი შეადგინა.

III კვარტალის მსგავსად, IV კვარტალის განმავლობაშიც საქართველოს ეროვნული ბანკი მონეტარული ოპერაციების განხორციელებისას აქტიურად მიმართავდა სადეპოზიტო სერტიფიკატების აუქციონებს. ამ ინსტრუმენტის გამოყენებით აბსორბირებული ლიკვიდობის მოცულობა მნიშვნელოვნად – დაახლოებით, 91.1 მლნ ლარით შემცირდა და საანგარიშო პერიოდის ბოლოსათვის მიმოქცევაში არსებული სადეპოზიტო სერტიფიკატების მოცულობა 373.0 მლნ ლარამდე შემცირდა. ოქტომბერში განთავსებული სადეპოზიტო სერტიფიკატების ოდენობა 588.6 მლნ ლარამდე გაიზარდა, რაც III კვარტალის ბოლო მონაცემს 122.5 მლნ ლარით აღემატება.

ცხრილი 3.2.1
სარეზერვო ფულის დინამიკა
2007 წ., თვის ბოლო მონაცემები

	01.07	02.07	03.07	04.07	05.07	06.07	07.07	08.07	09.07	10.07	11.07	12.07
სარეზერვო ფული	1226839	1200329	1152684	1275289	1349489	1307509	1342130	1410360	1379801	1362197	1371001	1498601
ფული მიმოქცევაში	834396	840606	857971	893463	922622	967394	1026111	1065079	1081077	1107397	1139021	1310488
ბანკების დეპოზიტები	392443	359723	294713	381826	426867	340115	316019	345281	298724	254800	231980	188113
საეფლბულო რეზერვები	219303	223649	231147	243528	253685	139880	133787	116986	65737	57031	24384	1170
საკორესპონდენტო ანგარიშებზე ნაშთები	173140	136074	63566	138298	173182	200235	182232	228296	232988	197770	207597	186943

ცხრილი 3.2.2
სარეზერვო ფულის დინამიკა
2007 წ., თვის საშუალო მონაცემები

	01.07	02.07	03.07	04.07	05.07	06.07	07.07	08.07	09.07	10.07	11.07	12.07
სარეზერვო ფული	1218235	1208282	1185314	1236298	1299819	1314985	1365013	1374932	1365490	1379037	1373199	1442550
ფული მიმოქცევაში	848825	834789	843270	877041	902371	937892	998142	1047942	1068789	1093891	1123381	1209154
ბანკების დეპოზიტები	369411	373493	342044	359258	397448	377093	366871	326990	296701	285146	249818	233396
საეფლბულო რეზერვები	224227	222223	230922	232818	251264	161124	137197	126692	99654	64929	45434	21473
საკორესპონდენტო ანგარიშებზე ნაშთები	145183	151270	111123	126440	146185	215969	229674	200298	197047	220217	204385	211923

ცხრილი 3.2.1.1
ფულადი აბრუნების მონაცემები
2007 წ., თვის ბოლო მონაცემები

	01.07	02.07	03.07	04.07	05.07	06.07	07.07	08.07	09.07	10.07	11.07	12.07
ფართო ფული /M3/	2583541	2712182	2674368	2863189	2967426	3247908	3391100	3612537	3708562	3791962	3887195	3980632
ფულადი მასა /M2/	1297637	1298772	1365417	1454927	1536421	1646161	1781935	1863591	1928320	1991032	2077144	2131971
ბანკებსაგარეთ არსებული ნაღდი ფული	739864	752811	761988	781242	819339	851145	908966	943985	952466	986457	1007265	1152070
ღირებულების მიმოქცევაში	834396	840606	857971	893463	922622	967394	1026111	1065079	1081077	1107397	1139021	1310488
დეპოზიტები ეროვნული ვალუტით	557773	545961	603429	673686	717081	795016	872969	919606	975854	1004575	1069879	979901
დეპოზიტები უცხოური ვალუტით	1285905	1413409	1308951	1408262	1431005	1601747	1609165	1748946	1780242	1800930	1810051	1848661

IV კვარტალში საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა ბოლო ინსტანციის კრედიტის მექანიზმის მეშვეობით 20 მლნ ლარის მოცულობის სესხი გასცა.

შედეგად, IV კვარტალში საბანკო სექტორის წმინდა დაგალიანების მოცულობამ, პერიოდის ბოლო მონაცემების მიხედვით, 303.5 მლნ ლარი შეადგინა.

გემოაღნიშნული ფულადი ნაკადების მოძრაობის შედეგად, 2007 წლის IV კვარტალის სარეზერვო ფულის მაჩვენებელი 118.8 მლნ ლარით გაიზარდა და, პერიოდის ბოლო მონაცემებით, 1498.6 მლნ ლარს გაუტოლდა.

3.2.1. ფართო ფული

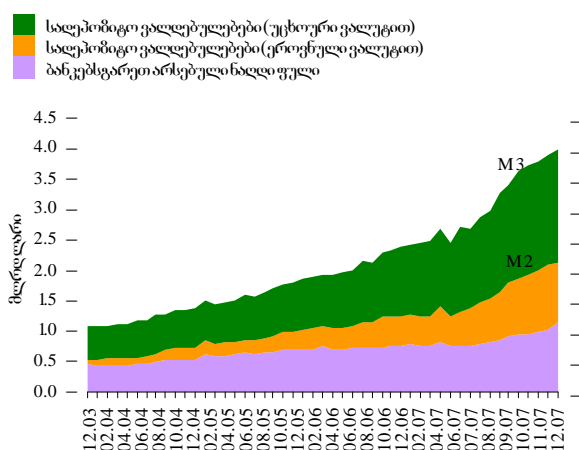
2007 წლის დეკემბრის ბოლოს ფართო ფული M3-ის აგრეგატმა 3980.6 მლნ ლარი შეადგინა და, წინა კვარტალთან შედარებით, 272.1 მლნ ლარით (7.3 პროცენტი) გაიზარდა. აღნიშნული, ძირითადად, განაპირობა უცხოური ვალუტით არსებული დეპოზიტების მაგებად (უკანასკნელ სამ თვეში გაიზარდა 3.8 პროცენტით). საანგარიშო პერიოდში ეროვნული ვალუტით განთავსებული დეპოზიტები 4.0 მლნ ლარით გაიზარდა და დეკემბრის ბოლოს 979.9 მლნ ლარი შეადგინა, ხოლო უცხოური ვალუტით განთავსებულმა დეპოზიტებმა, შესაბამისად, პერიოდის ბოლოს 1848.7 მლნ ლარი შეადგინა.

ფართო ფული M2-ის მაჩვენებელი IV კვარტალში 10.6 პროცენტით (203.7 მლნ ლარი) გაიზარდა.

ფართო ფული M3-ისა და M2-ის მაჩვენებლების წლიური ზრდის ტემპებმა დეკემბერში, შესაბამისად, 49.6 და 53.5 პროცენტი შეადგინა.

ბრუნვა 3.2.1.1

ფართო ფული

ბრუნვა 3.3.1

სადაპოზიტო სექტორში ლიკვიდობის ანალიზის მონაცემების შეფასება სარეზერვო ფულთან

2007 წლის სექტემბერ-დეკემბერი

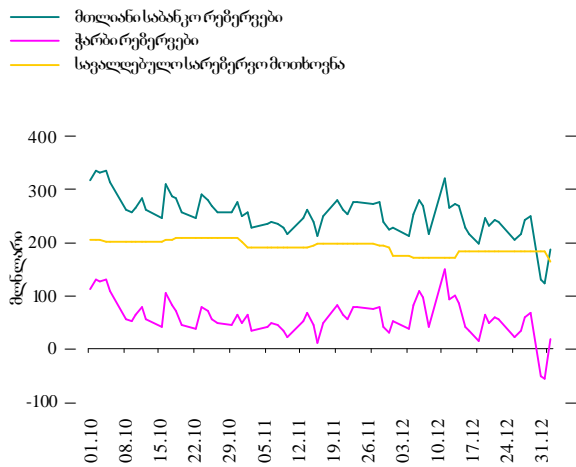

3.3. სადაპოზიტო სერვიუკაგები და ერთდღიანი სესხები

2007 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, სადაპოზიტო სერვიუკაგების მეშვეობით ამოღებული ფულის მასა 373 მლნ ლარს შეადგენს. III კვარტალის ბოლოსთვის სადაპოზიტო სერვიუკაგებით ამოღებული იყო 464 მლნ ლარის ჭარბი ლიკვიდობა. შემდეგში – ოქტომბერ-ნოემბერში, ეს ოდენობა კიდევ უფრო გაიზარდა და ოქტომბრის ბოლოს სარეზერვო ფულის 43 პროცენტი შეადგინა. თუმცა, დეკემბრის მეორე ნახევრიდან სადაპოზიტო სერვიუკაგების მეშვეობით ჭარბი ლიკვიდობის ამოღების მოცულობა მნიშვნელოვნად შემცირდა და 31 დეკემბრისათვის სარეზერვო ფულის 24.9 პროცენტი შეადგინა. აღნიშნული დაკავშირებულია

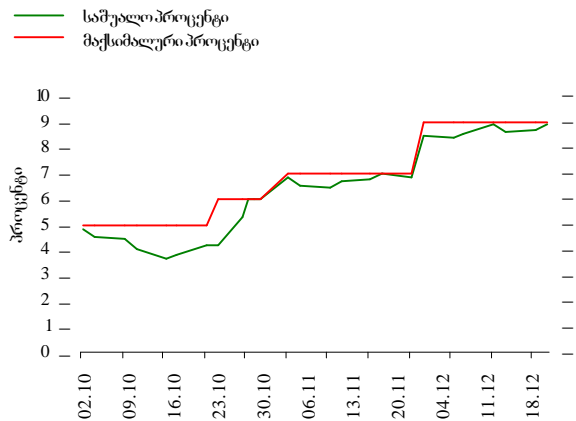
ბრაზიკი 3.3.2

საბანკო სისტემის რეპრეზენტატიული
2007 წ., IV კვარტალი

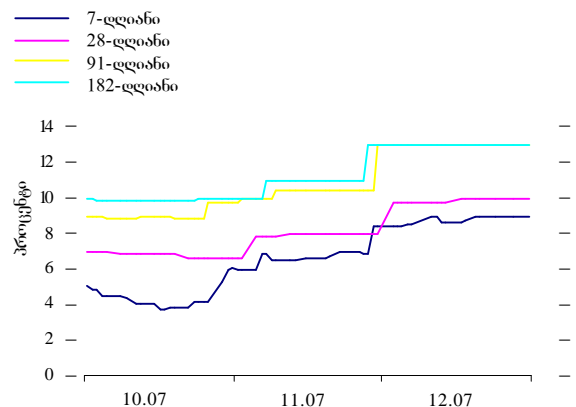
ბრაზიკი 3.3.3

7-დღიანი სადეპოზიტო სერტიფიკატების აქტივობა
2007 წ., IV კვარტალი

ბრაზიკი 3.3.4

საპროცენტო განაკვეთები 7, 28, 91 და 182-დღიანი
სადეპოზიტო სერტიფიკატებზე
2007 წ., IV კვარტალი

იმ გარემოებასთან, რომ შემცირდა კომერციული ბანკების ხელთ არსებული ჭარბი რეზერვები (თავისუფალ რეზერვებსა და სავალდებულო რეზერვებს შორის სხვაობა), მაშინ, როცა სარეზერვო ფული გაიზარდა. ეს უკანასკნელი განაპირობა ნაღდი ფულის მასის ზრდამ, რასაც ხელს უწყობდა მთავრობის დეპოზიტებისა და საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ აბსორბირებული ლიკვიდობის შემცირება.

საპროცენტო განაკვეთების მკვეთრი ცვლილების თავიდან აცილების მიზნით, აგრეთვე ინფლაციური ტენდენციებისა და ფულად ბაზრებზე არსებული მდგომარეობის გათვალისწინებით, საქართველოს ეროვნული ბანკის ფულად-საკრედიტო და სავალუტო პოლიტიკის კომისიის გადაწყვეტილებებით, სადეპოზიტო სერტიფიკატების აუქციონებზე რამდენჯერმე მოხდა საპროცენტო განაკვეთების შეცვლა ზრდის მიმართულებით. კერძოდ, 7-დღიანი სადეპოზიტო სერტიფიკატების მაქსიმალური საპროცენტო განაკვეთი (სეპ-ის მონეგარული პოლიტიკის ძირითადი საპროცენტო განაკვეთი) IV კვარტალში 3-ჯერ შეიცვალა ზრდის მიმართულებით: 25 ოქტომბერს – 1 პროცენტით, 6 ნოემბერს – 1 პროცენტით, 29 ნოემბერს – 2 პროცენტით, და წლის ბოლოსთვის 9 პროცენტი შეადგინა.

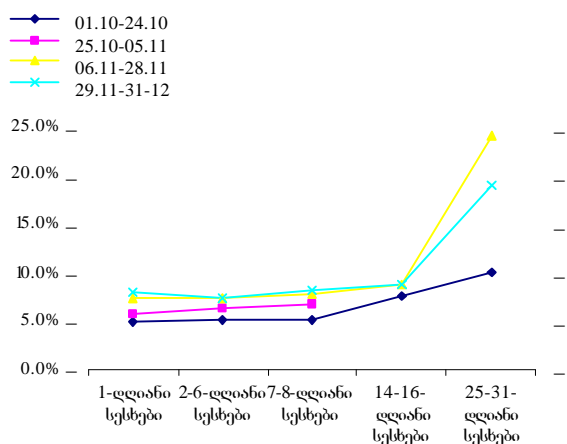
საბანკო სისტემაში ჭარბი ლიკვიდობის შემცირებასთან ერთად, რაც ბანკების მიერ ლიკვიდობის მართვის ეფექტიანობის ზრდაზე მიანიშნებს, აქტიუალური გახდა ლიკვიდობის დეფიციტის მართვა. ამ მიზნით, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა 2007 წლის სექტემბრიდან გაააქტიურა ერთდღიანი სესხების ინსტრუმენტი. სულ, საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა 2007 წელს 90 მლნ ლარის მოცულობის ერთდღიანი სესხი გასცა (აქედან, 73 მლნ ლარი IV კვარტალში). ამ კატეგორიის სესხების საპროცენტო განაკვეთი აღნიშნულ პერიოდში 12-დან 14 პროცენტამდე გაიზარდა.

3.4. ბანკთაშორისი სესხები

კომერციული ბანკებიდან მიღებული ინფორმაციის თანახმად, 2007 წლის IV კვარტალში, III კვარტალიდან შედარებით, გაიზარდა ბანკთაშორისი სესხები ეროვნული ვალუტით, რაც ძირითადად მოკლევადიანი (ერთ კვირამდე ვადით) სესხების ხარჯზე მოხდა. ამასთან, სადეპოზიტო სერტიფიკატების პროცენტის ზრდის პარალელურად, ასევე გაიზარდა ბანკთაშორისი სესხების საპროცენტო განაკვეთები.

ბრაზიკი 3.4.1

საშუალო შუონილი პროცენტი ბანკთაშორის სხსხვსა 2007 წ.

3.5. საბანკო სექტორი

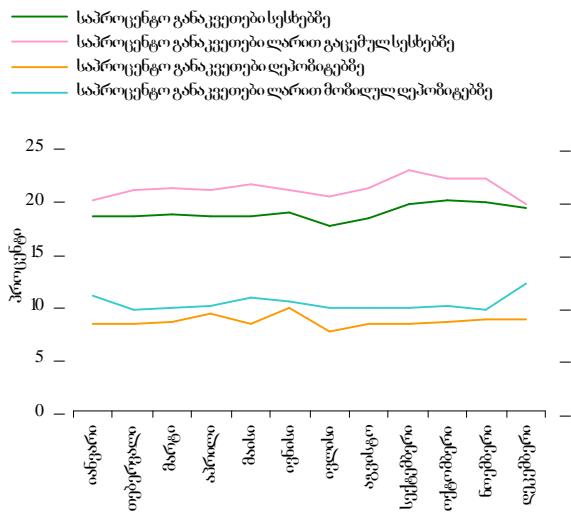
2007 წლის IV კვარტალში კომერციული ბანკების მიერ ეკონომიკისათვის გაცემული სესხების მაღალი ზრდის გეგმა შენარჩუნდა და, წლის ბოლო მონაცემებით, წლიური ზრდის გეგმა 71 პროცენტს გაუტოლდა. საკრედიტო პორტფელის მოცულობამ 4636 მლნ ლარი შეადგინა. საკრედიტო პორტფელის ზრდასთან ერთად, ბანკებმა გაზარდეს გრძელვადიანი დაკრედიტება. გრძელვადიანი სესხების წილმა მთლიანი სესხების სტრუქტურაში 68.4 პროცენტი შეადგინა, როცა ეს მაჩვენებელი სექტემბერში 68.2 პროცენტი, ხოლო 2006 წლის ბოლოს 66.6 პროცენტი იყო, რაც აქტიური სასესხო პოლიტიკით უნდა აიხსნას. ამასთან ერთად, ფიზიკური პირებისათვის გაცემული სესხების მოცულობა უფრო სწრაფი ტემპით იზრდება, ვიდრე იურიდიული პირებისათვის გაცემული სესხებისა, რაც სამომხმარებლო ბაზარზე ბანკების აქტივობის მრღამე მიუთითებს. 2007 წლის ბოლოსათვის გრძელვადიანი სესხები დოლარიზაციის უფრო მაღალი დონით გამოირჩეოდა, ვიდრე მოკლევადიანი – შესაბამისად, 79.4 და 43.5 პროცენტი. მთლიანობაში, 2007 წლის დეკემბერში სესხების დოლარიზაციის მაჩვენებელმა 68.5 პროცენტი შეადგინა, როცა სექტემბერში 73.7 პროცენტი, ხოლო 2006 წლის დეკემბერში 73.8 პროცენტი იყო. გრადიციულად, მოკლევადიანი დაკრედიტების დროს, გრძელვადიანისგან განსხვავებით, კომერციული ბანკები უპირატესობას ღარს ანიჭებენ. IV კვარტალში, განსაკუთრებით ნოემბერსა და დეკემბერში, მოკლევადიანი სესხების მკვეთრი დელოლარიზაცია აღინიშნა. სულ, დეკემბერში, 2007 წლის სექტემბერთან შედარებით, ეკონომიკისათვის გაცემული სესხები მთლიანობაში 10.3 პროცენტით გაიზარდა, მათ შორის, ღარით გაცემული სესხები – 32.6 პროცენტით, ხოლო უცხოური ვალუტით გაცემული სესხები 3 პროცენტით გაიზარდა.

2007 წლის დეკემბერში დეპოზიტების მოცულობამ 2829 მლნ ლარი შეადგინა. წლიური ზრდის გეგმა 54.2 პროცენტი (მათ შორის, ღარით მოზილულის – 74.4 პროცენტი) იყო, ხოლო სექტემბერთან შედარებით – 2.6 პროცენტი (მათ შორის, ღარით მოზილულის – 0.4 პროცენტი). დეპოზიტების ზრდის გეგმის კლება IV კვარტალში მიმდინარე და სახელმწიფო სექტორიდან მოზილული დეპოზიტების მოცულობის შემცირებით უნდა აიხსნას. მაშინ, როცა, ვადიანი დეპოზიტები დეკემბერში, სექტემბერთან შედარებით, 12 პროცენტით გაიზარდა, მათ შორის, ღარით მოზილული დეპოზიტების მოცულობამ 33.7 პროცენტით მოიმაგა.

რაც შეეხება, სესხებისა და დეპოზიტების პროცენტებს, მთლიანობაში, მათ 2007 წლის IV კვარტალში, III კვარტალთან შედარებით, ზრდის ტენდენცია ჰქონდა.

ბრაზიკი 3.5.1

საპროცენტო განაკვეთები სესხებზე და დეპოზიტებზე

საშუალო შეწონილი საპროცენტო განაკვეთი IV კვარტალში გაცემულ სესხებზე 19.6 პროცენტს შეადგენდა, როცა III კვარტალში გაცემულ სესხებზე 18.4 პროცენტი იყო. თუმცა, დეკემბერში პროცენტების გარკვეული შემცირება აღინიშნა. გამონაკლისია ღარიტ მოზიდული დეპოზიტების საპროცენტო განაკვეთები. დეკემბერში კომერციული ბანკების მიერ ეროვნული ვალუტით მოზიდული დეპოზიტების მოცულობა მნიშვნელოვნად შემცირდა (ნოემბერთან შედარებით 8.4 პროცენტით, დაახლოებით, 90 მლნ ღარიტ), რამაც სტიმული მისცა ბანკებს, გაეზარდათ პროცენტები ღარიტ მოზიდულ დეპოზიტებზე.

საერთო ჯამში, ეკონომიკისათვის გაცემული სესხების მათ შორის, ღარიტ გაცემული სესხების ზრდის ტემპი IV კვარტალში მნიშვნელოვნად აღემატებოდა მოზიდული დეპოზიტების ზრდის ტემპს. სესხების ზრდის დასაფინანსებლად ბანკებმა საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტებიდან დამატებითი რესურსები მოიპოვეს. აგრეთვე, გაიზარდა საქართველოს ეროვნული ბანკისგან ნასესხები სახსრები და ვალიანი დეპოზიტები, ძირითადად, რეზიდენტი იურიდიული პირების ხარჯზე. სესხების მოცულობის ასეთი სწრაფი ზრდა ერთობლივი მოთხოვნის გაფართოებასა და, შესაბამისად, ინფლაციის ზრდას უწყობდა ხელს, მეორე მხრივ, სესხებზე პროცენტების ზრდა საპირისპირო მიმართულებით ახდენდა გავლენას ქვეყანაში ფასების ღონეზე.

3.6. ეკონომიკის საგარეო სექტორი და საგადასახდელო ბალანსი

2007 წლის III კვარტალში მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტი, წინა კვარტალთან შედარებით, 9.5 პროცენტით შემცირდა და I კვარტალის მაჩვენებელს მიუახლოვდა, ხოლო 2006 წლის III კვარტალთან შედარებით 10.4 პროცენტით გაიზარდა და 382.6 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა. ამ სფეროში მდგომარეობის გაუმჯობესებას ხელი შეუწყო, ერთი მხრივ, საგრანსპორტო და გურისკული მომსახურების ზრდამ და, მეორე მხრივ, მოიხსნა ის უარყოფითი ეფექტი, რასაც ადგილი ჰქონდა საინვესტიციო შემოსავალში 2007 წლის II კვარტალში. მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტს 2007 წლის III კვარტალში კვლავ საქონლით ვაჭრობა განაპირობებდა, ხოლო ამ უკანასკნელზე ისევ უარყოფითად მოქმედებს ნაფთობპროდუქტებისა და, განსაკუთრებით, ბუნებრივი აირზე ფასების ზრდა.

საგარეო ვაჭრობის ოფიციალურად რეგისტრირებულმა ბრუნვამ 2007 წლის IV კვარტალში 2040.3 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა, რაც 2006 წლის ანალოგიური პერიოდის მაჩვენებელს 48.7 პროცენტით აღემატება. აქედან, ექსპორტი გაიზარდა 27.5 პროცენტით, ხოლო

ცხრილი 3.6.1

ძირითადი იმპორტიორი ქვეყნების ათწლი (მლნ აშშ დოლარი) 2007 წ., IV კვარტალი

ქვეყანა	I კვ. 2006	II კვ. 2006	III კვ. 2006	IV კვ. 2006	I კვ. 2007	II კვ. 2007	III კვ. 2007	IV კვ. 2007
იმპორტი, სულ მათ შორის:	682.5	887.1	1023.2	1085.0	1045.1	1179.3	1317.7	1674.6
თურქეთი	77.7	121.2	144.9	178.8	136.2	167.4	184.0	240.2
უკრაინა	51.1	71.9	98.4	98.8	92.4	133.1	152.7	196.6
რუსეთი	128.2	141.6	140.9	148.0	168.5	129.6	125.4	155.3
ამერბაიჯანი	50.2	82.9	86.0	99.3	76.3	85.5	86.8	133.4
გერმანია	68.1	92.2	86.3	104.6	86.3	92.6	99.2	109.2
არაბთა გაერთიანებული საამიროები	21.2	22.4	25.8	39.6	42.4	45.5	53.2	73.7
ბულგარეთი	26.8	32.8	33.8	22.1	38.5	35.5	46.3	63.7
ჩინეთი	17.4	23.5	29.1	33.3	41.5	45.2	56.9	63.1
აშშ	27.1	30.1	28.5	44.0	35.5	39.7	71.2	57.5
თურქმენეთი	19.2	27.8	39.6	14.4	21.2	33.5	41.5	53.7
დანარჩენი ქვეყნები	195.5	240.6	309.8	302.1	306.3	371.6	400.4	528.2
იმპორტი, სულ	682.5	887.1	1023.2	1085.0	1045.1	1179.3	1317.7	1674.6

ცხრილი 3.6.2

ძირითადი მესპორტიორი ქვეყნების ათწლეული (მლნ აშშ დოლარი)
2007 წ., IV კვარტალი

ქვეყანა	I კვ. 2006	II კვ. 2006	III კვ. 2006	IV კვ. 2006	I კვ. 2007	II კვ. 2007	III კვ. 2007	IV კვ. 2007
ექსპორტი, სულ მათ შორის:	221.4	236.0	248.3	286.8	223.7	320.3	330.5	365.7
აშშ	15.6	12.5	23.9	6.8	10.6	23.6	43.2	72.2
თურქეთი	17.3	27.3	36.6	43.7	35.5	48.3	48.0	40.0
ამერიკაიანი	14.6	20.2	22.4	34.9	21.9	41.3	35.1	39.0
უკრაინა	12.8	14.0	14.7	15.5	17.0	20.9	19.4	36.8
სომხეთი	12.4	20.8	18.2	22.2	21.5	21.8	34.1	33.4
კანადა	10.1	12.0	12.8	14.0	9.5	14.5	19.7	26.8
გერმანია	6.9	10.9	6.5	21.1	11.3	9.4	13.8	21.6
რუსეთი	43.8	10.0	13.1	8.7	13.3	10.6	19.4	9.8
ყაზახეთი	2.7	3.9	3.0	5.8	11.2	6.9	6.8	9.3
ბულგარეთი	11.6	20.2	18.3	12.2	7.9	22.3	20.9	8.1
დანარჩენი ქვეყნები	73.6	84.3	78.6	101.9	64.0	100.5	70.1	68.5

იმპორტი – 54.3 პროცენტით. 2007 წლის III კვარტალთან შედარებით კი ექსპორტი 10.7 პროცენტით, ხოლო იმპორტი 27.1 პროცენტით არის გაზრდილი. 2007 წლის მონაცემებს წინა წლის მაჩვენებლებს თუ შევადარებთ, აღმოჩნდება, რომ სავაჭრო ბრუნვა 2007 წელს გაიზარდა 38.3 პროცენტით, აქედან ექსპორტი – 25 პროცენტით, ხოლო იმპორტი – 41.8 პროცენტით. შეიცვალა პოზიციები ძირითადი პარტნიორი ქვეყნების ათწლეულში როგორც ექსპორტის, ისე იმპორტის მიხედვით. თუ 2007 წლის I კვარტალში რუსეთიდან იმპორტს პირველი ადგილი ეჭირა, IV კვარტალში მან მესამე ადგილზე გადაინაცვლა. რუსეთს უსწრებენ თურქეთი და უკრაინა, რომლებიც, შესაბამისად, პირველ და მეორე ადგილებს იკავებენ.

ექსპორტისა და იმპორტის ასეთი არათანაბარი, იმპორტის წინმსწრები ზრდის შედეგად კიდევ უფრო მოიმატა სავაჭრო ვაჭრობის ბალანსის უარყოფითმა სალდომ და მან 2007 წლის IV კვარტალში -1308.9 მლნ აშშ დოლარს მიაღწია, ხოლო მთლიანად 2007 წლის სავაჭრო ლეფიციტმა -3976.5 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა, რაც გასული წლის მაჩვენებელს 48.1 პროცენტით აღემატება.

ცხრილი 3.6.3

ძირითადი საიმპორტო პროდუქცია (მლნ აშშ დოლარი)
2007 წ., IV კვარტალი

საქონლის დასახელება	I კვ. 2006	II კვ. 2006	III კვ. 2006	IV კვ. 2006	I კვ. 2007	II კვ. 2007	III კვ. 2007	IV კვ. 2007
იმპორტი, სულ მათ შორის:	682.50	887.10	1023.20	1085.00	1044.50	1183.80	1321.20	1675.00
ნავთობი და ნავთობპროდუქტები	80.79	122.40	142.10	97.71	97.02	131.20	141.70	186.42
ნაწარმი სხვა შავი ლითონებისაგან	0.79	1.41	3.69	6.28	21.22	49.20	67.33	117.61
მსუბუქი ავტომობილები	65.46	72.76	70.17	86.94	79.11	88.46	96.18	105.98
ნავთობის აირები და აირისებრი ნახშირწყლები, სხვა სიბრტე და მესღანი	57.37	44.71	40.57	70.43	116.40	56.05	41.98	79.31
სამკურნალო საშუალებები	25.37	31.12	25.49	32.57	36.49	32.39	36.21	38.91
აპარატურა – გადამცემი რადიოსიგნალური, რადიომაუწყებლობისა და ტელევიზიისთვის	8.13	12.46	18.56	19.58	13.90	29.79	25.68	35.81
მაქარი	11.04	16.36	22.41	15.78	12.65	19.46	25.31	33.04
სიბრტის ან სიბრტელ-ჭეხის ფქვილი	8.23	6.78	5.81	8.94	6.06	4.84	8.04	26.96
გამომიღებელი მანქანები და მათი ბლოკები	7.97	10.30	14.23	13.95	14.11	20.11	19.11	24.66
წილები ნახშირბადიანი ფილარისაგან, შემდგომი დამუშავების გარეშე	6.18	8.89	10.98	7.04	19.30	15.39	17.74	19.43
მოკილად და კაკის შემცველი კვების სხვა მზა პროდუქტები	6.92	6.28	5.38	15.11	9.21	6.89	6.08	19.26

საგულისხმოა ისიც, რომ მაშინ, როდესაც 2007 წლის დეკემბერში, წინა წლის ანალოგიურ პერიოდთან შედარებით, იმპორტი გაზრდილია 72.2 პროცენტით, ექსპორტის მაჩვენებელი პირიქით – 5 პროცენტით არის შემცირებული. ეს უკანასკნელი 2006 წლის დეკემბრის გამოჩვეულად მაღალი მაჩვენებლითაა განპირობებული.

აღსანიშნავია, რომ საქართველოში საქონლის იმპორტიორი ქვეყნების ათწლეული საანალიზო კვარტალშიც იგივე ღარბა, რაც წინა პერიოდებში იყო. კერძოდ, ძირითადი იმპორტიორები არიან თურქეთი – 14.3 პროცენტი, უკრაინა – 11.8 პროცენტი, რუსეთი – 9.3 პროცენტი და ა. შ. აღნიშნულ ათწლეულში ცვლილებას წარმოადგენს ის, რომ მერვე ადგილზე აშშ-ის ნაცვლად ვხვდებით ჩინეთს, რომლის ექსპორტიც IV კვარტალში, წინა კვარტალთან შედარებით, 10.5 პროცენტით გაიზარდა, ხოლო შეერთებული შტატებისა, პირიქით – თითქმის 20 პროცენტით შემცირდა (ცხრილი 2.4.1).

2007 წლის IV კვარტალში საქართველოს ექსპორტმა 366 მლნ აშშ დოლარს მიაღწია. ამ პერიოდში ქართული პროდუქცია, ძირითადად, გადიოდა ამერიკის შეერთებულ შტატებში (19.7 პროცენტი), თურქეთში (10.9 პროცენტი) და ა. შ. IV კვარტალისათვის დამახასიათებელია ის, რომ ლიდერის გრადიციული ადგილი დაკარგა თურქეთმა და იგი ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა დაიკავა. საინტერესოა, რომ ამ ქვეყანაში საქართველოდან ექსპორტირებულია ფეროშენალობები (56 მლნ აშშ დოლარი), ამოტოვანი სასუქები (13.3 მლნ აშშ დოლარი), ყურძნის ღვინო (0.8 მლნ აშშ დოლარი) და ა. შ.

ცხრილი 3.6.4

პროცენტული საბაზისით პროდუქციის ათეული
(მლნ აშშ დოლარი)
2007 წ., IV კვარტალი

საქონლის დასახელება	I კვ. 2006	II კვ. 2006	III კვ. 2006	IV კვ. 2006	I კვ. 2007	II კვ. 2007	III კვ. 2007	IV კვ. 2007
ექსპორტი, სულ მით შიორის:	110.23	98.57	120.51	138.82	112.23	160.85	171.13	238.19
ფეროშენადნობები	19.63	20.09	30.22	19.85	18.11	33.90	43.26	64.36
კაკალი სხვა, ახალი ან გამზარა	16.99	8.61	6.26	24.72	10.66	7.96	15.94	30.56
ოქრო და უმუხვებელი ან ნახევრადამუშავებული, ან ფხვნილის სახით	11.10	11.85	12.54	13.89	9.44	14.46	19.31	26.18
ნარჩენები და ჯართი შავი ლითონებისა	13.55	20.33	19.47	19.08	20.80	30.18	24.45	21.45
მსუბუქი ავტომობილები	4.48	9.48	15.50	21.17	13.09	19.93	16.82	20.34
საირფი ეთილის, საირფის კონცენტრაციით 80%-ზე ნაკლები, საირფიანი სასმელები	8.41	5.27	8.43	7.97	11.58	14.30	12.30	19.24
პორფლანდუქმენტი სასუქები მინერალური ან ქიმიური, ამოცივანი	4.05	7.43	7.87	9.43	9.21	17.48	18.73	18.58
ან ქიმიური, ამოცივანი	9.98	9.02	13.46	14.17	14.29	14.55	11.57	16.62
წვენი ხილის და ბოსტნეულის	0.52	0.94	0.53	0.80	0.55	0.78	1.56	10.67
ყურძნის ნაგურალური ღვინოები	21.53	5.56	6.23	7.73	4.50	7.31	7.20	10.19

ცხრილი 3.6.5

ფულადი ბაზენი (ბაზმოროცხეპი)
(მლნ აშშ დოლარი)
2007 წ.

	2007 წ.	ხვედრითი წილი	ზრდა 2006 წელთან შედარებით
მოლანი	866.1	100.0	1.6-ჯერ
გაზმორცხეპი	544.6	62.9	1.5-ჯერ
რუსეთი	115.7	12.3	1.8-ჯერ
აშშ	29.3	3.4	2.6-ჯერ
ესპანეთი	26.0	3.0	1.6-ჯერ
საბურთეთი	19.8	2.3	1.8-ჯერ
უკრაინა	17.4	2.0	1.3-ჯერ
თურქეთი	11.3	1.3	3.0-ჯერ
ყაზახეთი			

ასევე საყურადღებოა, რომ ფინეთი იმ ქვეყნების ათეულს გამოაკლდა, სადაც ჩვენი პროდუქცია შედარებით დიდი რაოდენობით იყიდება და მისი ადგილი ყაზახეთმა დაიკავა. გასული წლის IV კვარტალში ყაზახეთში 54 მლნ აშშ დოლარის ღირებულების პროდუქცია იყო რეალიზებული. კერძოდ, ამ პერიოდში საქართველოდან ყაზახეთში, ძირითადად, შევიდა 3.4 მლნ აშშ დოლარის ღირებულების სპირტი და სპირტიანი სასმელები, 2 მლნ აშშ დოლარის ღვინო, 1.6 მლნ აშშ დოლარის ცემენტი და სხვ. (ცხრილი 2.4.2).

2007 წლის IV კვარტალში გარკვეული ცვლილებები ქვეყნის ძირითადი პროდუქციის იმპორტისა და ექსპორტის სტრუქტურაში.

კერძოდ, იმპორტის მიხედვით, IV კვარტალში კვლავ პირველ ადგილზეა ნავთობი და ნავთობპროდუქტები, რომლის წილადაც მთელი საიმპორტო პროდუქციის ღირებულების 11.1 პროცენტი მოდის, მეორე ადგილზეა ნაწარმი სხვა შავი ლითონებისაგან, რომელსაც 7 პროცენტი უჭირავს, მესამე ადგილზე – მსუბუქი ავტომობილები 6.3 პროცენტით და ა. შ. (ცხრილი 2.4.3).

საყურადღებოა, რომ 2007 წლის IV კვარტალში გაიზარდა მსუბუქი ავტომობილების იმპორტი. კერძოდ, ამ პერიოდში ქვეყანაში შემოტანილი ავტომობილების ღირებულებამ 105.98 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა. ამასთან, 2007 წლის განმავლობაში ქვეყანაში სულ შემოტანილი იყო 370 მლნ აშშ დოლარის ღირებულების ავტომობილები, საიდანაც 70 მლნ აშშ დოლარის ღირებულების ავტომობილები საქართველოდან უცხოეთში იქნა გატანილი.

საანალიზო პერიოდში ქვეყანაში განსაკუთრებით გაზრდილია ხორბლის ფქვილის იმპორტი, რომლის ღირებულებამაც IV კვარტალში 27 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა. წინა კვარტალთან შედარებით, ამ კვარტალისათვის დამახასიათებელია აგრეთვე შაქრის იმპორტის მნიშვნელოვანი, 32-პროცენტიანი ზრდა (ცხრილი 2.4.3).

საექსპორტო პროდუქციიდან განსაკუთრებით მოიმტა ფეროშენადნობების, თხილის, ხილისა და ბოსტნეულის და ა. შ. ექსპორტის მოცულობებმა.

კერძოდ, თუ მთელი 2006 წლის მანძილზე ქვეყნიდან გავიდა 90 მლნ აშშ დოლარის ღირებულების ფეროშენადნობების პროდუქცია, 2007 წელს მისი ექსპორტის მოცულობა 78 პროცენტით გაიზარდა და 160 მლნ აშშ დოლარს მიაღწია. აღნიშნული პროდუქციის რეალიზაციის შედეგად, 2007 წლის IV კვარტალში ამოღებულ იქნა 70 მლნ აშშ დოლარით მეტი თანხა, ვიდრე წინა კვარტალში და 3.6-ჯერ მეტი, ვიდრე ამავე წლის I კვარტალში (ცხრილი 2.4.4).

2007 წლის IV კვარტალში ქვეყანაში საგრძნობლად გაიზარდა ფულადი გზავნილების მოცულობა, რამაც მნიშვნელოვანწილად დააბალანსა მიმდინარე ანგარიშის ლეფიციტი მიუხედავად იმისა, რომ ამ პერიოდში ასევე აღინიშნა გარკვეული ოდენობის ფულადი გზავნილები საზღვარგარეთ. კერძოდ, IV კვარტალში საქართველოში გადმოირიცხა 266.4 მლნ აშშ დოლარი, რაც 7.9 პროცენტით აღემატება წინა კვარტალის ანალოგიურ მაჩვენებელს. ამავე პერიოდში ქვეყნიდან გადაირიცხა 34.1 მლნ აშშ დოლარი.

საანალიზო პერიოდში ყველაზე დიდი მოცულობის თანხები გადმოირიცხა რუსეთიდან, მთელი ჩარიცხვების 60 პროცენტზე მეტი, ამერიკის შეერთებული შტატებიდან – 20.6 მლნ აშშ დოლარი, ჩარიცხული თანხების 7.7 პროცენტი, ესპანეთიდან – 12.1 მლნ აშშ დოლარი, მთლიანი მოცულობის 4.5 პროცენტი და ა. შ.

როგორც აღინიშნა, 2007 წლის IV კვარტალში ფულადი გზავნილების სხვადასხვა სისტემების საშუალებით გადარიცხვების ოპერაციები საქართველოდანაც განხორციელდა. კერძოდ, ამ პერიოდში გადარიცხულია 34.1 მლნ აშშ დოლარი. ყველაზე დიდი მოცულობის თანხა გადაირიცხა რუსეთში, 18.5 მლნ აშშ დოლარის ოდენობით, ანუ მთლიანი მოცულობის ნახევარზე მეტი (54.3 პროცენტი), მეორე ადგილზეა უკრაინა – 4.8 მლნ აშშ დოლარით, შემდეგ თურქეთი – 1.2 მლნ აშშ დოლარით და ა. შ.

2007 წლის IV კვარტალში, წინასწარი მონაცემებით, გურიზმიდან შემოსავალმა 56 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა, რაც 29 პროცენტით ნაკლები იყო III კვარტალის შესაბამის მონაცემზე. აღნიშნული გამოწვეული იყო ამ სფეროს სემონურობით. რაც შეეხება წინა წლის შესაბამისი კვარტალის მონაცემს, მას 2007 წლის IV კვარტალის მაჩვენებელი 85 პროცენტით აღემატებოდა.

გურიზმიდან მთელი წლის შემოსავალმა 210 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა, რაც 2006 წლის შესაბამის მონაცემს 43.8 პროცენტით აღემატება.

2007 წლის IV კვარტალში ქვეყანაში შემოვიდა 399 ათასი ალამიანი და ლაგოვა 396 ათასმა ალამიანმა.

აღნიშნული დადებით გენდენციად განიხილება, მით უფრო, თუ შევადარებთ III კვარტალში არსებულ მდგომარეობას, როდესაც ქვეყანაში შემოსულთა რიცხვს 19 ათასით გადააჭარბა იმ ალამიანთა რაოდენობამ, ვინც ქვეყანა ლაგოვა.

ჩანართი 1. საგადასახდლო ბალანსის გავლენა გაცვლის კურსზე და გაცვლის კურსის ცვლილების გალაცმა ინფლაციაზე

საგადასახდლო ბალანსის მიმდინარე ანგარიშის ლეფიციტი 2007 წლის III კვარტალში, 2006 წლის ანალოგიურ პერიოდთან შედარებით, 10.4 პროცენტით გაუარესდა და -382.62 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა, ხოლო 2007 წლის II კვარტალთან შედარებით 9.5 პროცენტით შემცირდა. მიმდინარე ანგარიშის ლეფიციტის აღნიშნული მაგება კვლავ ეკონომიკური ზრდის ფონზე განვითარდა: მიმდინარე ანგარიშის ლეფიციტის ფარლობა რეალურ მშპ-თან შემცირდა და 14.06 პროცენტი შეადგინა, ნაცვლად 2006 წლის III კვარტალში დაფიქსირებული 16.77 პროცენტისა.

მიმდინარე ანგარიშის ლეფიციტის გაუარესება სემონური ფაქტორებით აიხსნება, ვინაიდან ამ პერიოდისათვის ეს დამახასიათებელი ტენდენციაა. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ მიმდინარე ანგარიშის ლეფიციტის შემცირება, გამოხატული მშპ-ის მაჩვენებლებში და ეკონომიკური ზრდის პარამეტრები ქვეყანაში ეკონომიკური აქტივობის მიმანიშნებელია.

2007 წლის III კვარტალში მიმდინარე ანგარიშის დინამიკას, გრადიციულად, სასაქონლო ბალანსის მდგომარეობა განსაზღვრავდა. საგარეო სავაჭრო ლეფიციტი 21.1 პროცენტით გაიზარდა წინა კვარტალთან შედარებით და -686.63 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა. მისი წლიური ზრდა 14.2 პროცენტს გაუტოლდა და მშპ-ის 25.23 პროცენტი შეადგინა, რაც 4 პროცენტული პუნქტით ნაკლებია 2006 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელზე.

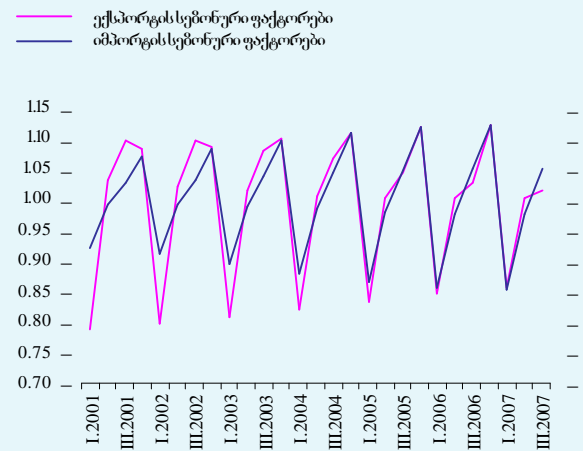
აღნიშნულ პერიოდში, წინა წელთან შედარებით, საექსპორტო შემოსავლების 32.6 პროცენტით ზრდა დაფიქსირდა, კვარტალურმა მაჩვენებელმა კი უმნიშვნელოდ – მხოლოდ 1.3 პროცენტით მოიმატა, რაც ასევე სემონური ფაქტორებმა განაპირობა. აღნიშნული ფაქტორები ღიდ გავლენას ახდენს საექსპორტო შემოსავლებზე და იგი განისაზღვრება იმგვარი მოვლენებით, როგორცაა სამეწარმეო საქმიანობის სემონურობა, ეკონომიკის კლიმატურ პირობებზე დამოკიდებულება, პირველად ნელეულზე ხელმისაწვდომობა და ა. შ.

საანგარიშო პერიოდში ერთობლივი მოთხოვნის შესაბამისად იმატა იმპორტირებულ საქონელზე მოთხოვნამ, რის შედეგადაც იმპორტის მოცულობა 21.8 პროცენტით გაიზარდა, ხოლო მისმა კვარტალურმა მაჩვენებელმა 11.4 პროცენტით მოიმატა. აღსანიშნავია, აგრეთვე იმპორტის მკვეთრად სემონური ხასიათი,

თუმცა ეს ფაქტორი გასულ წლებში უფრო სუსტად გამოხატული და მეტად სტაბილური იყო, ვიდრე ექსპორტში, რაც, გრადიციულად, შემოდგომა-ზამთარში ენერგომატარებლებზე მაღალი მოთხოვნით უნდა აიხსნას.

ბრაზიკი 1

საექსპორტო და საიმპორტო შემოსავლების სპონსორი ფაქტორების დინამიკა

საანალიზო პერიოდში მომსახურების ანგარიში კვლავ მზარდი ტენდენციით ხასიათდებოდა და მოკრძალებულ გავლენას ახდენდა საგადასახდლო ბალანსის ფორმირებაზე. კერძოდ, III კვარტალში ეს მაჩვენებელი 48 პროცენტით გაიზარდა და 84.85 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა.

2007 წლის III კვარტალში მიმდინარე გრანსფერტების მოცულობა, 2006 წლის ანალოგიურ პერიოდთან შედარებით, 11.9 პროცენტით გაიზარდა და 176.05 მლნ აშშ დოლარს გაუტოლდა, რასაც, ფინანსურ ანგარიშთან ერთად, მნიშვნელოვანი წილი აქვს მიმდინარე ანგარიშის ლეფიციტის დაფინანსებაში.

კაპიტალისა და ფინანსური ანგარიშების ოპერაციების დადებითმა სალდომ 346.1 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა და 8.2 პროცენტით მოიმატა 2006 წლის შესაბამის მაჩვენებელთან შედარებით, რის მიზეზსაც პირდაპირი და სხვა ინვესტიციების 2007 წელს დაწყებული საგრძობი ზრდის ტენდენციის გაგრძელება წარმოადგენს.

რაც შეეხება სარეზერვო აქტივებს, მათი მაგება კვლავ გაგრძელდა და ზრდის მაჩვენებელმა 2007 წლის III კვარტალში 222.458 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა.

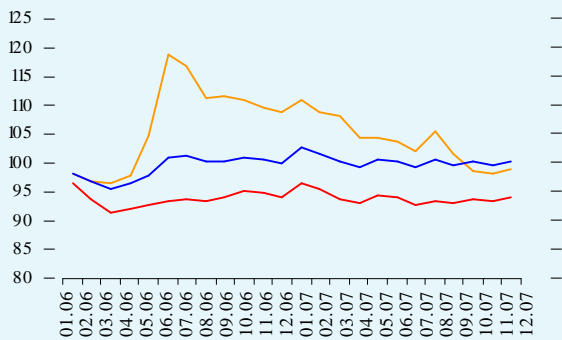
ზემოთ აღწერილმა მოვლენებმა განაპირობა ლარის გაცვლის კურსის ფორმირება სხვადასხვა უცხოური ვალუტების მიმართ. კერძოდ, რეალური ეფექტური გაცვლის კურსი 2007 წლის III და IV კვარტალებში, წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებლებთან შედარებით, 0.87 და 0.38 პროცენტით გაუფასურდა.

შესაბამისად, ლარის რეალური გაცვლის კურსი სხვადასხვა ვალუტების მიმართ განსხვავებული ქცევით გამოირჩეოდა: თურქულ ლირასთან იგი გაუფასურდა 9.02 და 10.2 პროცენტით, შესაბამისად, III და IV კვარტალებში, ხოლო რუსული რუბლის მიმართ შედარებით უმნიშვნელოდ გაუფასურდა, მხოლოდ 0.8 პროცენტით – III კვარტალებში და 1.1 პროცენტით – IV კვარტალებში.

ბრაზილი 2

ლარის რეალური გაცვლის კურსები თურქულ ლირასა და რუსულ რუბლთან; ლარის რეალური ეფექტური გაცვლის კურსი

- ლარი/რუსული რუბლი
- ლარი/თურქული ლირა
- რეალური ეფექტური გაცვლის კურსი

ლარი აშშ დოლარისა და დიდი ბრიტანეთის გირვანქა სტერლინგის მიმართ, IV კვარტალის მონაცემით, 14.4 და 8.9 პროცენტით გამყარდა, შესაბამისად.

ზემოთ აღწერილმა ხელი შეუწყო თბილისის ბანკთაშორის საგაბილეთო ბირჟაზე განვითარებულ მოვლენათა ცვალებად ღირებულებას; ოქტომბერში უცხოური ვალუტის მიწოდებამ, წინა თვეებთან შედარებით, ყველაზე მეტად გადააჭარბა მოთხოვნას და 145 მლნ აშშ დოლარს მიუახლოვდა. ნოემბერში ეს მდგომარეობა საპირისპირო მიმართულებით შეიცვალა და უცხოური ვალუტის წმინდა მოთხოვნამ, დაახლოებით, 82 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა. დეკემბერში კი უცხოურ ვალუტაზე მოთხოვნა

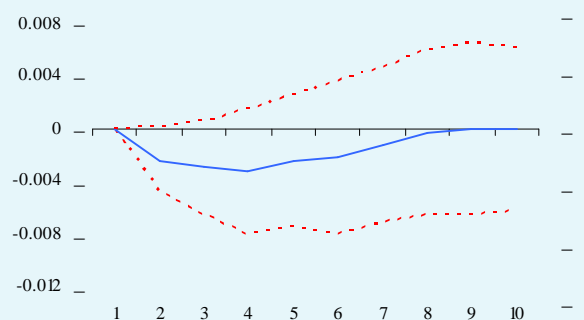
მცირედით – დაახლოებით, 25 მლნ აშშ დოლარით ჩამოუვარდებოდა მიწოდებას.

2007 წლის IV კვარტალის განმავლობაში ლარის ნომინალური გაცვლის კურსი აშშ დოლარის მიმართ მეტწილად მყარდებოდა, გარდა ნოემბრის შუა რიცხვებისა, როდესაც იგი უმნიშვნელოდ გაუფასურდა, თუმცა ნოემბრის ბოლოს ლარის ნომინალურმა გაცვლის კურსმა გამყარება კვლავ განაგრძო.

გაცვლის კურსის ინფლაციაზე გავლენის აღსაწერად, გამოვიყენეთ ნომინალური გაცვლის კურსი აშშ დოლარის მიმართ, ფულის მასა (M2), ნომინალური ეფექტური გაცვლის კურსი და სამომხმარებლო ფასების ინდექსი. ვექტორული ავტორეგრესიის გამოყენებით გაკეთებულმა შეფასებამ ცხადყო, რომ ნომინალური ეფექტური გაცვლის კურსის 1 პროცენტით ზრდა (გამყარება) იწვევს სამომხმარებლო ფასების ინდექსის, დაახლოებით, 0,13 პროცენტით შემცირებას. როგორც წარმოდგენილ გრაფიკებზე ნაჩვენებია, ნომინალური ეფექტური გაცვლის კურსის გავლენა ინფლაციაზე მაქსიმუმს მეოთხე თვეს აღწევს და სწრაფადვე, რვა თვის შემდეგ მიიღევა.

ბრაზილი 3

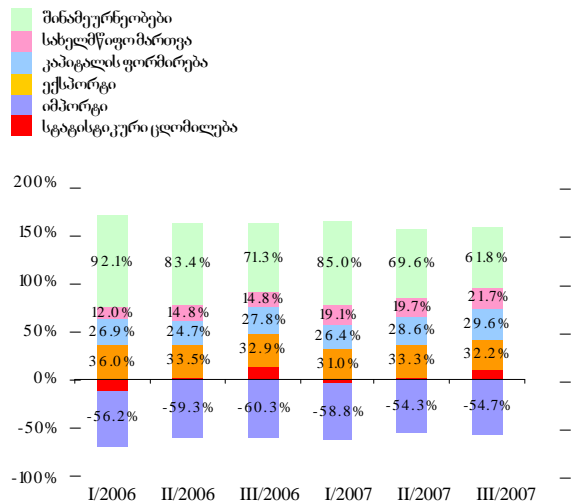
ნომინალური ეფექტური გაცვლის კურსის ცვლილების ზეგავლენა ინფლაციაზე

სავარაუდოდ, ლარის ნომინალური გაცვლის კურსი აშშ დოლარის მიმართ კვლავ გამყარდება – გრძელვადიან პერიოდში მისი 1 პროცენტით ზრდა სამომხმარებლო ფასების ინდექსის, სავარაუდოდ, 0,33 პროცენტით შემცირებას გამოიწვევს, ხოლო ნომინალური ეფექტური გაცვლის კურსის 1 პროცენტით გამყარების შედეგად სამომხმარებლო ფასების ინდექსი, დაახლოებით, 0,13 პროცენტით შემცირდება.

ბრაზიკი 3.7.1.1

იმპორტირებული და ძველის შიხნის წარმოებული პროდუქციის ბაზოქენება (მშპ პროცენტში)

ცხრილი 3.7.2.1

ქრთიანი მოთხოვნის ცვლილება 2006-2007 წწ.

	III კვარტალი			
	2006	2007	სხვაობა	პროცენტული შრდა
მშპ	3626.6	4529.1	902.6	24.9%
შინამეურნეობების მოხმარება	2586.6	2797.9	211.3	8.2%
სახელმწიფო მართოვის ორგანიზაციების მოხმარება	535.7	980.6	444.9	83.1%
ძირითადი კაპიტალის ფორმირება	1006.6	1339.9	333.3	33.1%
ექსპორტი	1191.9	1460.3	268.4	22.5%
იმპორტი	2186.4	2478.3	291.9	13.4%
	პირველი ცხრა თვე			
მშპ	9818.0	11960.1	2142.0	21.8%
შინამეურნეობების მოხმარება	7995.1	8548.2	553.1	6.9%
სახელმწიფო მართოვის ორგანიზაციების მოხმარება	1372.2	2438.9	1066.7	77.7%
ძირითადი კაპიტალის ფორმირება	2600.5	3411.6	811.1	31.2%
ექსპორტი	3336.0	3881.9	545.9	16.4%
იმპორტი	5771.5	6709.9	938.4	16.3%

3.7. მოთხოვნა და მიწოდება

3.7.1. შინამეურნეობების მოხმარება

2007 წლის III კვარტალში, II კვარტალთან შედარებით, შინამეურნეობების მოხმარება 54.7 მლნ ლარით შემცირდა. III კვარტალში, 2006 წლის შესაბამის პერიოდთან შედარებით, შინამეურნეობების მოხმარების მაჩვენებელი ნომინალურ გამოხატულებაში მხოლოდ 8.2 პროცენტით იყო გაზრდილი. სულ 2007 წლის პირველ ცხრა თვეში, 2006 წლის იმავე პერიოდთან შედარებით, 6.9-პროცენტითი შრდა არის დაფიქსირებული, რაც ინფლაციის გათვალისწინებით იმავე მიუთითებს, რომ შინამეურნეობების მოხმარება შემცირებულია (2007 წლის პირველი ცხრა თვის სამომხმარებლო ფასები 2006 წლის ანალოგიურ პერიოდში დაფიქსირებულ ფასებთან შედარებით 8.5 პროცენტით არის გაზრდილი). აღნიშნული გვაძლევს საფუძველს, ვივარაუდოთ, რომ შინამეურნეობების მოხმარების ცვლილება ინფლაციაზე შემცირების მიმართულებით მოქმედებდა.

უნდა შევნიშნოთ, რომ მშპ-ის წარმოებისა და დანახარჯების მეთოდებით გაანგარიშებულ მოცულობებს შორის სტატისტიკური ცდომილების არსებობის გამო, ზუსტ სიდიდეებზე დაბეჯითებით საუბარი რთულია.

3.7.2. სახელმწიფო მოხმარება

2007 წლის III კვარტალის ნომინალური მაჩვენებლით სახელმწიფო მოხმარება წინა კვარტალთან შედარებით 21.2 პროცენტით გაიზარდა. იგივე პარამეტრი 2007 წლის პირველ ცხრა თვეში 77.7 პროცენტით არის გაზრდილი, 2006 წლის შესაბამისი პერიოდის მონაცემებთან შედარებით. სახელმწიფო სექტორის ხარჯების ძირითადი ნაწილი შიდა მოთხოვნის ფორმირებაზე ახლენს გეგავლენას. თუმცა აღსანიშნავია, რომ აღნიშნული ხარჯების ნაწილი კონვერტაციის შემდეგ საქონლის იმპორტზე იხარჯება. 2007 წლის III კვარტალში საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა, საქართველოს მთავრობის მოთხოვნით, 192.3 მლნ აშშ დოლარის კონვერტაცია განახორციელა, რაც 2006 წლის შესაბამის მაჩვენებელს 2.4-ჯერ აღემატება. სულ 2007 წლის პირველ ნახევარში საქართველოს ეროვნულმა ბანკმა, საქართველოს მთავრობის მოთხოვნით, 454.7 მლნ აშშ დოლარის კონვერტაცია მოახდინა. 2007 წლის იანვარ-სექტემბერში კონვერტაციებმა მთელი სახელმწიფო ხარჯების (2438.9 მლნ ლარი) 30 პროცენტი შეადგინა.

ერთიანი მოთხოვნის ელემენტებს შორის 2007 წლის III კვარტალში, 2006 წლის შესაბამისი პერიოდთან

შედარებით, ყველაზე მნიშვნელოვნად სახელმწიფო ხარჯები არის გაზრდილი, რაც ეკონომიკური ზრდის მასტიმულირებელი ფაქტორია, თუმცა ფასების ღონის შენარჩუნების ამოცანას ართულებს.

3.7.3. ინვესტიციები

2007 წლის III კვარტალში მთლიანი კაპიტალის ფორმირება 1339.9 მლნ ლარს შეადგენს და 33.1 პროცენტით აღემატება 2006 წლის შესაბამის მონაცემს. 2006 წლის III კვარტალიდან 2007 წლის III კვარტალამდე მთლიანი ინვესტიციების წილი მშპ-ში 32.0 პროცენტიდან 34.5 პროცენტამდე გაიზარდა. სულ, 2007 წლის პირველ ცხრა თვეში კაპიტალის ფორმირება, ნომინალურ გამოხატულებაში, 31.2 პროცენტით არის გაზრდილი, 2006 წლის შესაბამის პერიოდთან შედარებით.

უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების მოცულობამ 2007 წლის III კვარტალში 412.9 მლნ აშშ დოლარი შეადგინა. ეს მაჩვენებელი 49.6 პროცენტით აღემატება 2006 წლის შესაბამისი კვარტალის მაჩვენებელს.

უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების ძირითადი ნაკადი შემდეგი ქვეყნების წილად მოდის: ნიდერლანდები (24.0 პროცენტი), ვირჯინიის კუნძულები (15.6 პროცენტი), კვიპროსი (10.2 პროცენტი), აშშ (7.0 პროცენტი), უკრაინა (5.8 პროცენტი), თურქეთი (5.7 პროცენტი), რუსეთი (5.4 პროცენტი).

უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების მკვეთრი მაგება ერთ-ერთი ძირითადი ფაქტორი იყო, რომელიც ეროვნულ ვალუტაზე მაღალ მოთხოვნას და სავალუტო ბაზარზე ლარის კურსის გამყარებას იწვევდა.

კაპიტალის ფორმირების მკვეთრი მაგება და უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების ზრდა ქვეყნის გრძელვადიანი ეკონომიკური განვითარებისათვის მნიშვნელოვანი ხელშემწყობი ფაქტორია, თუმცა, სამწუხაროდ, იგი ინფლაციურ ფონს მაგების კენ უბიძგებს.

3.7.4. იმპორტი¹

საქონლისა და მომსახურების იმპორტი 2007 წლის III კვარტალში, II კვარტალთან შედარებით, ნომინალურ გამოხატულებაში, 11.3 პროცენტით არის მომატებული,

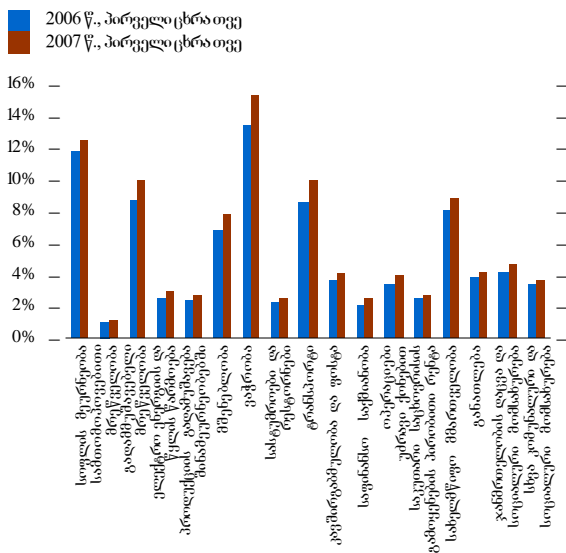
¹ მეთოდოლოგიური თავისებურებების გამო, საგადასახდლო ბალანსისა და ეროვნული ანგარიშების ექსპორტისა და იმპორტის მონაცემებს შორის არის გარკვეული განსხვავებები, მაგრამ მოგალი გენდერციები იდენტურია. იმპორტისა და ექსპორტის ქვეთავებში მოყვანილია ეროვნული ანგარიშების მონაცემები.

ხოლო 2006 წლის III კვარტალთან შედარებით – 13.4 პროცენტით. სულ 2007 წლის იანვარ-სექტემბერში, 2006 წლის შესაბამის პერიოდთან შედარებით, იმპორტის ბრლამ 16.3 პროცენტი შეაღვინა, რაც ნომინალურ გამოხატულებაში 938.4 მლნ ლარს შეადგენს.

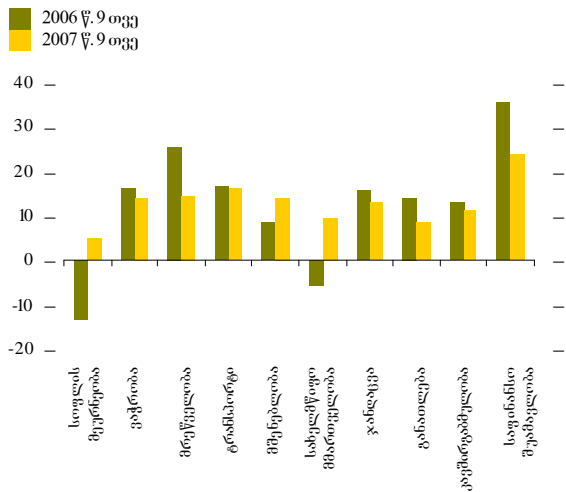
3.7.5. ექსპორტი

საქონლისა და მომსახურების ექსპორტი მზარდი დინამიკით ხასიათდებოდა. 2007 წლის III კვარტალში, II კვარტალთან შედარებით, ნომინალურ გამოხატულებაში, საქონლის ექსპორტის უმნიშვნელო, -0.7-პროცენტიანი კლების კომპენსაცია მომსახურების 23-პროცენტიანი ბრლამ მოახდინა და, საბოლოოდ, ექსპორტი 7.0 პროცენტით გაიზარდა. 2006 წლის III კვარტალთან შედარებით, ექსპორტის მაგება უფრო შთამბეჭდავია და 22.5 პროცენტს შეადგენს. სულ 2007 წლის პირველ ცხრა თვეში, 2006 წლის შესაბამის პერიოდთან შედარებით, იმპორტის ბრლა 16.4 პროცენტი, რაც პროცენტულ გამოხატულებაში იმპორტის ბრლის თანაბარია. თუმცა, ნომინალურ გამოხატულებაში, ექსპორტის ბრლა მნიშვნელოვნად ჩამორჩება იმპორტის ბრლის მაჩვენებელს და იგი მხოლოდ 545.9 მლნ ლარს შეადგენს.

ბრაზიკი 3.7.6.1
წარმოებული დაბატებული ღირებულება 2006 წლის წასვლი (მშპ 2006 წ., ცხრა თვე=100)

ბრაზიკი 3.7.6.2
სხვადასხვა სექტორების ზრდის ტემპები 2006 და 2007 წლის პირველ ცხრა თვეში

3.7.6. გამოშვება

2007 წლის III კვარტალში საქართველოში შექმნილი მთლიანი შიდა პროდუქტის მოცულობამ მიმდინარე საბაზრო ფასებში 4529.1 მლნ ლარი შეადგინა, რაც ერთ სულზე გადაანგარიშებით 1031 ლარს უტოლდება.

ნომინალურ გამოხატულებაში 2007 წლის იანვარ-სექტემბერში წარმოებული მთლიანი შიდა პროდუქტი 22.6 პროცენტით გაიზარდა 2006 წლის შესაბამის პერიოდთან შედარებით.

2007 წლის III კვარტალის მშპ-ის ბრლამ, 2006 წლის შესაბამის კვარტალთან შედარებით, 13.2 პროცენტი შეადგინა. შედეგად, 2007 წლის 9 თვეში, 2006 წლის ანალოგიურ პერიოდთან შედარებით, მშპ-ის 12.7-პროცენტიანი ბრლა დაფიქსირდა.

ეკონომიკის ბრლის დარგობრივი განხილვა ცხადყოფს, რომ 2007 წლის III კვარტალში ეკონომიკური საქმიანობის სახეობებს შორის, წინა წლის შესაბამის პერიოდთან შედარებით, ბრლის დაღებითი მაჩვენებელი დაფიქსირდა ყველა სექტორში.

ცხრილი 3.7.6.1

საპროცენტო მილიანი შიდა პროდუქტი სექტორების მიხედვით

	წელიწადი მშპ-ში 2006 წ.	რეალური მრდა 2007 წ. I კვარტალში	რეალური მრდა 2007 წ. II კვარტალში	რეალური მრდა 2007 წ. III კვარტალში	რეალური მრდა 2007 წ. პირველ სამ კვარტალში	წელიწადი მშპ-ის მრდაში 2007 წ. პირველ სამ კვარტალში
სოფლის მეურნეობა, ნაღრობა და საგვლეწო მეურნეობა, მეთევზეობა და თევზჭერა	11.2%	-6.5%	6.0%	15.8%	5.0%	0.6%
სამთომშობიეობითი მრეწველობა	1.0%	27.8%	9.7%	13.4%	14.6%	0.1%
გადამამუშავებელი მრეწველობა	8.7%	9.4%	16.9%	14.6%	14.3%	1.2%
ელექტროენერჯის, ბუნებრივი აირისა და წყლის წარმოება და განაწილება	2.7%	6.8%	7.2%	23.2%	11.9%	0.3%
პროდუქციის გადამამუშავება შინამეურნეობების მიერ	2.5%	13.2%	15.3%	15.6%	15.0%	0.4%
მშენებლობა	6.9%	12.1%	7.0%	20.8%	14.1%	1.0%
ვაჭრობა; ავტომობილების, საყოფაცხოვრებო ნაწარმისა და პირადი სარგებლობის საგნების რემონტი	13.6%	13.9%	17.8%	11.5%	14.2%	1.9%
სასტუმრობა და რესტორნები	2.3%	4.7%	19.5%	22.3%	16.1%	0.4%
ტრანსპორტი, ლამაზობა და ღიაგზებითი სატრანსპორტო საქმანობა	8.0%	23.2%	16.8%	10.4%	16.2%	1.3%
კომუნიკაციების უწყველობა და ფოსტა	3.6%	5.6%	14.0%	13.3%	11.2%	0.4%
საფინანსო საქმიანობა	2.1%	18.2%	33.2%	21.3%	23.7%	0.5%
ოპერაციები უძრავი ქონებით, იჯარა და კომერციული მომსახურება	3.3%	10.4%	14.9%	25.6%	17.5%	0.6%
საკუთარი საცხოვრების გამოყენების პირობითი რენტა	2.4%	6.9%	6.5%	1.9%	5.1%	0.1%
სახელმწიფო მმართველობა	8.5%	10.8%	6.8%	10.8%	9.3%	0.8%
განათლება	3.7%	2.8%	20.2%	3.8%	8.5%	0.3%
ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური მომსახურება	4.3%	16.1%	11.9%	12.6%	13.2%	0.6%
სხვა კომუნალური, სოციალური და პერსონალური მომსახურება	3.3%	3.1%	7.9%	3.8%	5.0%	0.2%
შინამეურნეობებში დამატებითი მომსახურება	0.1%	3.3%	4.8%	8.8%	5.8%	0.0%
საქმიან ბეჭეობაში ფინანსური შუამავლობის მომსახურების გამოყენების არაპირდაპირი შეფასება	-0.8%	136.5%	50.3%	25.8%	66.9%	-0.5%
მშპ საბაზისო ფასებში	87.4%	8.6%	13.3%	13.0%	11.8%	10.3%
გადასახადები პროდუქციაზე	13.1%	27.2%	14.5%	14.1%	18.4%	2.4%
სუბსიდიები პროდუქციაზე	-0.4%	2.1%	3.3%	2.0%	2.5%	0.0%
მშპ საბაზისო ფასებში	100.0%	11.4%	13.4%	13.2%	12.7%	12.7%

ინფორმაციის წყარო: გამოთვლები შესრულებულია საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს სტატისტიკის დეპარტამენტის მონაცემებზე დაყრდნობით.*

* მშპ-ის მრდაში ეკონომიკის თითოეული სექტორის წვლილის დასაბუთებლად დროის მოცემულ ინტერვალში მშპ-ის მრდას გეგმაში გამრავლებულია ამ სექტორის წვლილი წინა პერიოდის მშპ-ში. ასეთი გამოთვლა არიდეგა აბსოლუტურად მუსგ მონაცემს, მაგრამ საკმაოდ ახლოსაა რეალობასთან და გამოიღება იმისათვის, რომ წარმოვლენა შეიქმნას თითოეული სექტორის წვლილი მშპ-ის მრდაში.

4

ინფლაციის პროგნოზი

2007 წლის IV კვარტალის ინფლაციის ფაქტობრივი მაჩვენებელი 11 პროცენტს უახლოვდებოდა, ნაცვლად საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ პროგნოზირებული 9.15-9.35 პროცენტისა. განსხვავება აიხსნება უფრო ოპტიმისტური დაშვებებით, რაც პროგნოზირებისათვის გაკეთდა, კერძოდ კი, ლარის კურსი აშშ დოლარის მიმართ უფრო მცირედ გამყარდა, ვიდრე ეს დაშვებებში იყო გათვალისწინებული; ფულის მასის (M2) საპროგნოზო მაჩვენებელს, საშუალოდ, 150 მლნ ლარით აღემატებოდა მისი ფაქტობრივი მნიშვნელობა; აგრეთვე, ნავთობის ფასებმა საერთაშორისო ბაზარზე დეკემბრის ბოლოს მოიმატა, ნაცვლად მოსალოდნელი კლებისა, რამაც პროგნოზის ცლომილებზე მნიშვნელოვნად იმოქმედა.

ინფლაციის პროგნოზირებისათვის განვახლეთ როგორც დაშვებები, ასევე ხელახლა შევაფასეთ ინფლაციის ყოველთვიური მოდელი, რომელიც გრძელვადიან წონასწორულ კავშირს ემყარება. წინა კვარტალისაგან განსხვავებით, სტატისტიკურად კვლავ მნიშვნელოვანი აღმოჩნდა იმპორტირებული ინფლაციის მაჩვენებელი ცვლადი.

რაც შეეხება ინფლაციის შეფასების განტოლებას, მას შემდეგი სახე აქვს:

$$\delta p = 0,079 \delta e + 0,092 \delta e_{-2} + 0,043 \delta m_{-1} + 0,049 \delta m_{-2} + 0,006 \delta p^{oil} + 0,125 \delta p^{food} + 0,09 \delta p^{imp} + 0,016 ecm$$

სადაც:

p არის სამომხმარებლო ფასების ინდექსი;

m – ფულის მასა;

e – გაცვლის კურსი ლარი/აშშ დოლართან;

p^{oil} – ნავთობის საშუალო ფასი მსოფლიოში;

p^{food} – ხილ-ბოსტნეულის ფასი;

p^{imp} – ძირითად საგაფტრო პარტნიორ ქვეყანათა შეწონილი ინფლაცია;

ecm არის გრძელვადიანი წონასწორობის აღმწერი ცვლადი და მას შემდეგი სახე აქვს:

$$ecm = p_{-1} - 0,33e_{-1} - 0,67m_{-1} + 1,23y_{-1} - 7,71$$

სადაც:

y არის მთლიანი შიდა პროდუქტი.

განგოლებაში, აგრეთვე, შეღის სემონური და გადაგვარებული ცვლადები განსაზღვრული სემონურობისა და სტრუქტურული ცვლილებების აღსაწერად;

რაც შეეხება ახალ დაშვებებს, უკანასკნელი პერიოდის განმავლობაში მსოფლიო ბაზრებზე ნავთობის ფასი რეკორდულად გაიზარდა. საინფორმაციო სისტემა „ბლუმბერგის“ მონაცემებით, 2008 წელს მსოფლიო ბაზრებზე მოსალოდნელია ფასის შემცირება როგორც ნავთობზე, ასევე ხორბლის ფქვილზეც. აღნიშნული ტენდენცია დადებითად აისახება საქართველოში ფასების სტაბილურობის შენარჩუნებაზე. მეორე მხრივ, 2008 წლისთვის დაგეგმილია ბიუჯეტიდან სოციალური პროგრამების დაფინანსების მნიშვნელოვანი მრდა, რაც სამომხმარებლო ფასებზე ინფლაციურ ზეწოლას გააძლიერებს. აღნიშნული რისკების გათვალისწინებით, საქართველოს ეროვნული ბანკი, ფასების მრდის კონტროლირებად ფარგლებში შენარჩუნების მიზნით, 2008 წელს შესაბამის მონეტარულ პოლიტიკას გააგარებს.

საქართველოს ეროვნული ბანკის გათვლებისა და საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ შედგენილი სახელმწიფო ბიუჯეტის კვარტალური გაწერის საფუძველზე, შესაძლებელია გარკვეული პროგნოზების გაკეთება ფულის მიწოდების კუთხით.

2007 წელს ფართო ფულის (M3) მულტიპლიკატორი 19,3 პროცენტით გაიზარდა, რაც ძირითადად საბანკო სექტორის განვითარების შედეგია. მულტიპლიკატორის მრდის პროცესი, სავარაუდოდ, 2008 წელსაც იმავე ტემპით გაგრძელდება. თუ დავუშვებთ, რომ 2008 წელს რეალური მთლიანი შიდა პროდუქტი 8 პროცენტით გაიზრდება და ფულის ბრუნვის სიჩქარე, დაახლოებით, 10 პროცენტით შემცირდება (გასული წლების მსგავსად) და ფულის მულტიპლიკატორი 19 პროცენტით გაიზრდება, ერთნაშნა ინფლაციის მაჩვენებლის მისაღწევად სარეზერვო ფულის მრდა საშუალოვადიან პერიოდში 15 პროცენტს არ უნდა აღემატებოდეს.

- 2008 წლის გაზაფხულზე ჩასატარებელი საპარლამენტო არჩევნების ფონზე, მოსალოდნელია, რომ წლის პირველ ნახევარში ქვეყანაში სავალუტო შემოსავლები უფრო მცირე იქნება, ვიდრე წლის მეორე ნახევარში;

- მთავრობის დეკომიტები 2008 წლის I და II კვარტალებში შემცირდება, ხოლო IV კვარტალში

გაიზრდება. წლის I კვარტალში სავალუტო ხარჯები გადააჭარბებს სავალუტო შემოსავლებს.

მოკლევადიან პერსპექტივაში ფასების ზრდის მიმართულებით მოსალოდნელია შემდეგი რისკები: მიმდინარე მონეტარული სიჭარბე, გაზრდილი სახელმწიფო ხარჯები და კაპიტალურიდან სოციალურ დანახარჯებზე ორიენტირება, საპარლამენტო არჩევნები, მსოფლიო ბაზრებზე არსებული ფინანსური ტურბულენტობით გამოწვეული გაურკვეველობა და მოსახლეობის ინფლაციის მოლოდინის მაგება. აღნიშნული რისკები მოკლევადიან პერიოდში ინფლაციის გაუარესებას გამოიწვევს. შესაბამისად, რისკების გასაზრდად მიზანშეწონილია მონეტარული პოლიტიკის გამკაცრება.

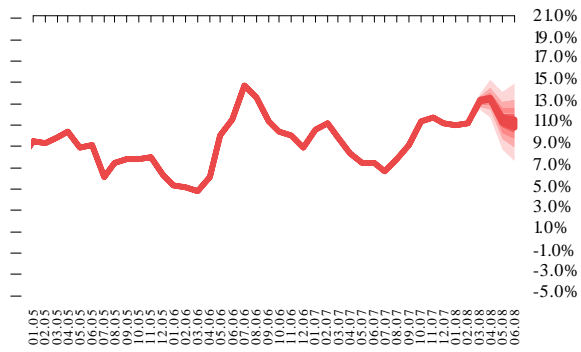
2007 წელს ეკონომიკური აქტივობის ზრდას ხელს უწყობდა სახელმწიფო და კერძო ხარჯები, ეს უკანასკნელი, თავის მხრივ, განპირობებული იყო მაღალი კაპიტალური ნაკადების შემოდინებით. არსებული ინფორმაციით, გრძელდება მთლიანი შიდა პროდუქტის ორნიშნა ციფრით გამოხატული ზრდა. 2007 წლის III კვარტალში რეკორდულად მაღალი, წლიური 12.7-პროცენტის მანძილზე იქნა მიღწეული. აგრეთვე, ექსპორტის II კვარტალში დაწყებული ზრდის ტემპი, რომელიც შენარჩუნებულ იქნა III კვარტალის მანძილზე, ხელს უწყობდა ერთობლივი მოთხოვნის გაძლიერებას. ამასთან, 2007 წლის ნოემბერში განვითარებული პოლიტიკური არასტაბილურობის ფონზე, 2008 წლის განმავლობაში მოსალოდნელია ეკონომიკური ზრდის ტემპის გარკვეული შენელება.

მოდელში შემავალი ცვლადების შესახებ შემდეგი დაშვებები გაკეთდა:

- ფართო ფული უცხოური ანაბრების გარეშე მიმდინარე წლის ბოლოსათვის წლიურად 50 პროცენტით გაიზრდება; მთლიანი შიდა პროდუქტის რეალური ზრდა, სავარაუდოდ, 8 პროცენტს გაუტოლდება; კვლავ გაგრძელდება აშშ დოლარის მიმართ ლარის ნომინალური გაცვლის კურსის გამყარების ტენდენცია; ხილ-ბოსტნეულის ფასები წლიურად მხოლოდ 10 პროცენტით გაიზრდება. ვინაიდან რთულია ამ მონაცემის პროგნოზირება, მისი კლიმატურ პირობებზე ძლიერად დამოკიდებულების გამო, შესაძლებელია, იგი ინფლაციაზე მეტი ან ნაკლები იყოს, მოსავლიანობის შესაბამისად. ამის გათვალისწინებით, ხილ-ბოსტნეულის ფასი, სავარაუდოდ, საშუალოდ, 10 პროცენტით გაიზრდება;

- სხვადასხვა საერთაშორისო წყაროს მიხედვით, კერძოდ კი შვეიცარიის ბანკის მიერ ჩატარებული კვლევების თანახმად, ნავთობის ფასი მსოფლიო ბაზარზე შემცირდება და 2008 წლის II კვარტალისათვის ერთი

ბრაზილი 4.1
წლიური ინფლაციის პროგნოზი

ბარელი ნავთობის ღირებულება 87 აშშ დოლარს გაუტოლდება, რაც მზარდი მიწოდებითა და მოსალოდნელი რეცესიით იქნება განპირობებული;

- იმპორტირებული ინფლაცია, 2006 წლის მსგავსად, კვლავ 8 პროცენტს მიუახლოვდება.

მიღებული შედეგის მიხედვით, წლიური ინფლაცია 2008 წლის I კვარტალის ბოლოსათვის, 10 პროცენტის ალბათობით, 12.8-დან 13.07 პროცენტამდე შეიცვლება, ინფლაციის ბრლის ტემპის კლება აპრილში და მისი შემდგომი შემცირება ამ პერიოდში ლარზე მოთხოვნის ბრლას და, შესაბამისად, გაცვლის კურსის გამყარებას ეფუძნება. ინფლაციის შემცირებაზე აგრეთვე ღაღებითად იმოქმედებს ფასების მოსალოდნელი კლება ნავთობზე და ეკონომიკური ბრლა.

ჩანართი 2. ძირითადი კომპონენტების მეთოდი

როგორც ცნობილია, შესაძლებელია მაკროეკონომიკურ ცვლადებზე ერთი და იგივე მოვლენა შემოქმედებდეს, რაც ამ ცვლადებს შორის ძლიერ კორელაციაში აისახება და მას მულტიკოლინეარულობა ეწოდება. ამ დროს, უმცირეს კვადრატთა მეთოდის გამოყენებით მიღებული შეფასება სტატისტიკურად სანდო არ არის, ვინაიდან აღნიშნული მეთოდით შეფასებული კოეფიციენტების სტანდარტული გადახრა მნიშვნელოვნად აღემატება მის თეორიულ მნიშვნელობას.

ცვლადების მულტიკოლინეარულობის დროს გამოსადეგ შეფასების მეთოდებს შორის აღსანიშნავია ძირითადი კომპონენტების მეთოდი. ამ მიდგომის მიხედვით, ამხსნელი ცვლადების წრფივი კომბინაციებისაგან ყალიბდება ცვლადების ახალი, ორთოგონალური სისტემა. ცვლადების შეწონვისას კი ამხსნელი ცვლადების მხოლოდ ის, ერთმანეთის მიმართ ორთოგონალური წრფივი კომბინაციები გამოიყენება, რომლებითაც შესაძლებელია დამოკიდებული ცვლადის ვარიაციის უმეტესი ნაწილის ახსნა. ძირითადი კომპონენტების მეთოდის უპირატესობა, აგრეთვე, იმაშიც მდგომარეობს, რომ პირველადი ცვლადების სისტემიდან სწორი კომბინაციის შერჩევით შესაძლებელია ამხსნელი ცვლადების რაოდენობის შემცირება და შესაბამისად თავისუფლების ხარისხის გამორღა საჭირო ინფორმაციის დაკარგვის გარეშე. თუმცა, ამხსნელი ცვლადების რაოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს დაკვირვებათა ოდენობას.

საერთაშორისო კომპანია Global Insight-ი ვექტორულ ავტორეგრესიასთან ერთად იყენებს ძირითადი კომპონენტების მეთოდს საქართველოსათვის სამომხმარებლო ფასებისა და მთლიანი შიდა პროდუქტის მოდელის შესაფასებლად, რაც საქართველოს ეროვნულ ბანკში აღნიშნული მანქვენებლების პროგნოზირების მიზნით იქნება გამოყენებული. მიმდინარე პერიოდისათვის სამომხმარებლო ფასების ინდექსის მოდელირებისათვის უკვე მნიშვნელოვანი სამუშაო შესრულდა, რომელთა უპირატესობა პროგნოზირებისათვის შემდეგი ფაქტორებით აიხსნება:

- შეფასებული მოდელის შესწორებული R^2 აღემატება 0.99-ს;
- სამომხმარებლო ფასების წლიური ზრდის საშუალო ცვლილება ბევრად აღემატება პროგნოზის ცლომილებს საშუალო აბსოლუტურ მანქვენებებს;

- პროგნოზის საშუალო აბსოლუტური ცლომილება მნიშვნელოვნად მცირეა იმ სიდიდესთან შედარებით, რასაც მონეტარული პოლიტიკის გაგარების სიმუხვე მოითხოვს;
- საპროგნოზო ცვლადის რეალური მნიშვნელობა მოთავსებულია მცირე დასაჯერობის ინტერვალში, რომელიც მოდელის შედეგად მიღებული პროგნოზის +/- 1 სტანდარტული გადახრის გოლია (გრაფიკი).

რაც შეეხება მონაცემებს, სამომხმარებლო ფასების ინდექსის შესაფასებლად გამოყენებულია 41 ცვლადი, რომელთა შორის არის როგორც საქართველოს მანქვენებლები, ისე საერთაშორისო და მეზობელი ქვეყნების ეკონომიკური მახასიათებლები. იგი მოიცავს საერთაშორისო ბაზარზე ფასებს სხვადასხვა საქონელზე (ფერად ლითონებზე, ენერგომატარებლებზე, საკვებ პროდუქტზე – ფქვილი, შაქარი, ზეთის ზეთი, ბრინჯი, ყავა, კაკაო), ეკონომიკაზე საგარეო ფაქტორების შემოქმედების აღსაწერად: აგრეთვე, ძირითადი სავაჭრო პარტნიორი ქვეყნების (რუსეთი, თურქეთი) სამომხმარებლო ფასების ინდექსებსა და გაცვლის კურსებს; საქონლის ექსპორტისა და იმპორტის მოცულობებს იმპორტირებული ინფლაციის აღსაწერად; სახელმწიფო შემოსავლებს, ხარჯებს და გრანტების ოდენობას ეკონომიკის ფისკალური სექტორის მდგომარეობის გასათვალისწინებლად; მონეტარულ მანქვენებლებს – ნაღდ ფულს მიმოქცევაში, ლეპომიგების ოდენობას უცხოური და ეროვნული ვალუტებით.

მონაცემები ყოველთვიური პერიოდულობისაა და არ არის გაფილტვნილი სემონურობისაგან. ლეგენდინისგული სემონურობის მოდელირებისათვის და სხვა ისტორიული შოკების აღსაწერად გამოყენებულია გადაგვარებული ცვლადები. შედეგების გასაუმჯობესებლად რეგრესიაში დამატებულია ავტორეგრესიული და მცოცავი საშუალო წევრები.

შეფასებულ განტოლებას შემდეგი სახე აქვს:

$$CPI = 55,23 + 2,45 * DUMMY1 + 1,03 * DUMMY4 - 2,65 * DUMMY6 - 2,58 * DUMMY7 - 1,57 * DUMMY8 + 5,88 * DUMMY2003\_11 + 0,76 * CPI_{-1} + 1,69 * PC1_{-2} + 0,82 * PC2_{-2} - 0,35 * PC3_{-4} + 0,55 * AR(1) + 0,21 * AR(2) + 0,24 * MA(6) - 0,47 * MA(7) + 0,26 * MA(8)$$

სადაც:
CPI არის სამომხმარებლო ფასების ინდექსი;

DUMMY N – გადაგვარებული ცვლადი, N თვის სემონურობის გამოსარიცხად;

DUMMY 2003_11 – გადაგვარებული ცვლადი, 2003 წლის ნოემბრის გამოსარიცხად;

PC_{i,j} – i ძირითადი კომპონენტი j დროის ლაგით;

AR – ავტორეგრესიული წევრი;

MA – მცოცავი საშუალო წევრი.

მოდელით გამოთვლილ მიღებულ პროგნოზს გრაფიკზე წარმოდგენილი სახე აქვს,

სადაც:

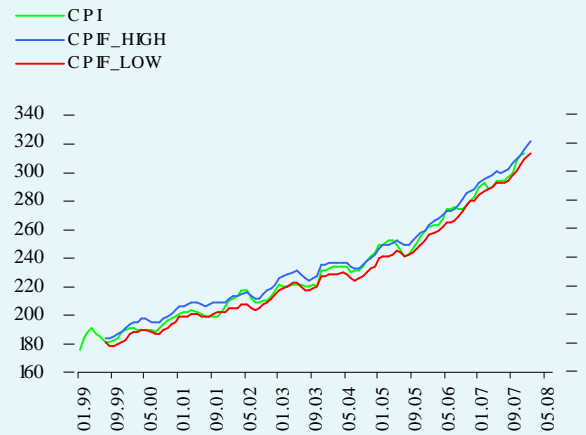
CPI არის სამომხმარებლო ფასების ინდექსი;

CPIF_HIGH – პროგნოზირებულ მაჩვენებელს დამატებული მისი ერთი სტანდარტული გადახრა;

CPIF_LOW – პროგნოზირებულ მაჩვენებელს გამოკლებული მისი ერთი სტანდარტული გადახრა.

ბრაზიკი 1

სამომხმარებლო ფასების ინდექსის პროგნოზი

წარმოდგენილი გრაფიკი თვალნათლად გვიჩვენებს, რომ სამომხმარებლო ფასების პროგნოზირებული მაჩვენებელი კარგად აღწერს მის ფაქტიურ მნიშვნელობას.

ძირითადი კომპონენტების მეთოდით შეფასებული მოდელიდან შესაძლებელია ამხსნელი ცვლადების კერძო წარმოებულების მიღება დამოკიდებული ცვლადის მიმართ, რომლის საშუალებითაც შესაძლებელია შესაბამისი ამხსნელი ცვლადის შეგავლენის აღწერა.

„ინფლაციის მიმოხილვა“ გამოსაცემად მომზადდა საქართველოს ეროვნულ ბანკში.

0105, თბილისი, გ. ლეონიძის ქ. N3/5